

SCHLICK-féle Vasöntöde és Gépgyár

Részvény-Társaság Budapest.

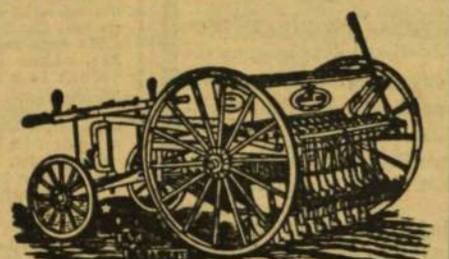
Gyár és irodák: Városi iroda és raktár:
VI., külső váci-ut 1696.99. sz. VI., Podmaniczky-utca 14. sz.
Ajánlja kitűnő és szilárd szerkezetű, számos első díjakkal kitüntetett:

SCHLICK-féle szab. 2 és 3 vasu ekéit

és szabadalmazott mélyítő ekéit,
mélyítő ekéit önzetékkel, eredeti Schlick és Vidats-féle
egyvasu ekéit,
talajmivelő eszközeit, boronait és rögtörő hengereit.

Schlick-féle szab. Haladás sorbavetőgépeit.

Szóróvető gépek, többvasu ekékre alkalmazható tengeri- és répaültető készületek. Készletben vannak továbbá: gőz- és járgánycséplő készülékek, gabonatisztító rosták (Baker és Vidats rendszer), takarmánykészítő gépek, tengeri-morzsolók és daralók, őrlemalmok és olajmalom-bebendezések. — Eredeti amerikai kéve-kötő és marokrakó arató gépek és fűkaszálo gépek.

Legjutányosabb árak.
Előnyös fizetési feltételek.

Arjegyűkét kívánatra ingyen és bérmentve.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

JULES VERNE

érdekes iratai magyar fordításban.

Világfelfordulás. Regény. 34 képpel. Füzve 1 frt. Vázonkötésben 1 frt 40 kr.

Két évi vakáció. Regény. 90 képpel. Füzve 3 frt. Vázonkötésben 3 frt 50 kr.

Haza, Franciaországba! Gil Braltar. Fordította Huszár Imre. Képpel. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

Egy sorsjegy 9672-dik szám. Fordította Huszár Imre. 38 képpel. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

Éjszak a dél ellen. Fordította Huszár Imre. 85 képpel. Füzve 2 frt 40 kr. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

A hódító Robur. Regény. Fordította Huszár Imre. 44 képpel. Füzve 2 frt 40 kr. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Sándor Mátyás. Regény. Fordította Huszár Imre. Benett L. eredeti rajzaival. Két kötet. Füzve 4 frt. Vázonkötésben 4 frt 50 kr.

A lángban álló szigettenger. Francziából fordította Huszár Imre. 47 képpel. Füzve 2 frt 40 kr. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Dél csillaga. A gyémántok hazája. Francziából fordította György Aladár. 50 képpel. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

Kéraban a vasfejű. Regény. Fordították György Aladár és Illésy Pirokska 40 képpel. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

A Robinsonok iskolája. Fordította Visi Imre. 46 képpel. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

A föld felfedezése. Fordította Bronik Károly. I. kötet: A híresebb utazók története a legrégebb időkől a XVIII. századig. Füzve 2 frt. II. kötet: A XVIII. század híres hajósai. Füzve 2 frt. Ára a két kötetnek vázonkötésben 4 frt 80 kr.

A Jangada. Nyolcszáz mérföld az Amazonon. Regény. Képpel. Francziából fordította Visi Imre. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Utazás a holdba és a hold körül. Második kiadás. Képpel. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

Öt hét léghajón. Utazás Afrikában. Képpel. II. kiadás. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

Három orosz és három angol kalandjai. Képpel. II. kiadás. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Utazás a föld körül nyolcvan nap alatt. Képpel. II. kiadás. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Utazás a tenger alatt. Képpel. Második kiadás. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Grant kapitány gyermekei. Fordította Vörtesi Arnold. Két kötet. Sok képpel. Füzve 4 frt. Vázonkötésben 4 frt 50 kr.

Strogoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig. Ford. Szász Károly. Képpel. II. kiadás. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

A rejtelmes sziget. Három részben. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Második kiadás. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Servadac Hector kalandos utazása a naprendszeren át. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

A Bégum ötszáz milliója. A „Bounty” lázadó. Francziából átdolgozta Szász Károly. Képpel. Második kiadás. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

A tizenöt éves kapitány. Regény. Francziából Szász Károly. Képpel. Füzve 1 frt 80 kr. Vázonkötésben 2 frt 20 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

FALUSI KÖNYVTÁR.

Egy-egy füzet 50 kr.

1. Magyar méhészkönyv. Irta dr. Farkas Mihály. Negyedik kiadás.
2. Úgyes Mari, a kis konyhakertésznő. Metzger műve után magyarítá István bácsi. Második kiadás.
3. Takarmány-növények ismertetése és tenyésztése. II. kiadás. Irta Farkas Mihály.
4. Kereskedési növények művelése. Irta Reischer E.
5. Juhtenyésztés és gyapju-ismeret. Irta Reischer E.
6. Dely M. Gyakorlati és elméleti sertés-tenyésztés. Második bővített kiadás. Állatorvosi jó tanácsok III. könyv.
7. Apró majorság, vagyis a baromfite-nyésztés foglalatja. Irta Farkas Mihály.
8. A bogár-gyümölcs tenyésztése. Irta Farkas M.
9. A dinnye-tenyésztés foglalatja. Irta Farkas M.
10. A szarvasmarha-tenyésztés. Irta Kegly Sándor.
11. Eperfa- és selyemhernyó-tenyésztés. Irta Áron Ede.
12. A szarvasmarha haszonvétele. Irta Kegly Sándor.
13. A szőlőművelés katedája. Irta Perlaky M.
14. Borászati vagyis pinczegazdászati kated. Irta Perlaky Mihály.
15. Miként emelhetjük gazdaságunk jövődelmét? Irta Réti János.
16. Népszerű és a gazdaság minden ágaira vonatkozó mezei gasda naptára az uradalmi tisztek számára. Összeállította Bing Adorján.
17. A tengeri nyulak tenyésztése. Oettel Róbert műve után közli Grubicsy Géza.
18. A lótenyésztés. Irta Kodolányi Antal.
19. Az állat és élete. Irta Dely M. Állatorvosi jó tanácsok I. könyv.
20. A földművelés alapelvei. Francziából Victor Rendu után közli Grubicsy Géza.
21. A beteg sertés orvoslása. Saját tapasztalása nyomán írta Dely Mátyas. Állatorvosi jó tanácsok IV. könyv.
22. A mező- és kertgazdaságra káros rovarok ismertetése és azok irtásmódja. Irta dr. Nyáry Ferencz.
23. A gyümölcsfajtenyésztés cserép- és fadobányekben és az így s a szabadföldben nevelt törpefák okszerű, vagyis növény-életlani alapon nyugvó metszése Irta Kodolányi A.
24. A betegállat-gyógytan, szülészet és hullavizsgálat. Saját tapasztalása nyomán írta Dely Mátyas. Állatorvosi jó tanácsok II. könyv.
25. A gasda, kertész és erdőész leghasznosabb barátai az állatok között. Dr. Gloger L. W. C. német munkájának hetedik kiadása nyomán írta Sporson Pál és Ébner Sándor.
26. Gazdasági trágalyisme vagyis a trágyázás alapelvei. A magyar gazdaközönység számára írta dr. Nyáry Ferencz.
27. Gazdasági számvitel kisebb birtokosok számára. Egy todalékkal: A kis gazdasági körök és társulatokról. Az idelevő szakmunkák felhasználása mellett írta Kodolányi Antal.
28. A dohány-termelés és kezelése kézikönyve. A magyar gazdaközönység számára írta dr. Nyáry Ferencz.
29. A kómló-termelés és kezelése kézikönyve. A magyar gazdaközönység számára írta dr. Nyáry Ferencz.
30. A termőföldről, annak műveléséről és javításáról. A gazdaközönység használatára írta Réti János.
31. Növénybetegségek. Irta dr. Szaniszló Albert. 3. kiadás.
32. A phylloxera, a koloradóbagár és a vértetű. A gasda legnevezetesebb három rovarellensége. Irta dr. Szaniszló Albert.
33. A házikertek berendezése és ápolása. Több nevezetesebb kertészeti mű felhasználásával és saját tapasztalatai után írta Starnfeld Béla br.
34. A gyümölcs értékesítése. Gyakorlati utmutatás miként kell az érett gyümölcsöt bálni, a gyümölcsöt aszalni, gyümölcsbort csinálni és a gyümölcsöt sokféle módon értékesíteni. A legjobb aszaló s több gép rajzával. Irta Gyürky Antal.
35. Az előrehaladt borkezelés és pinczegazdászati ismertetése és gyakorlati utmutatás a szüretelés, mustkezelés, a homoki borok tökéletesítése, a pince berendezése, borászati eszközök használata és a pinczében előforduló minden teendőkre nézve. Bortermelők, borkezelők és pinczemeszterek számára írta Gyürky Antal.
36. A szántás és vetésről. Irta Réti János. 25 ábrával.
37. Gyógynövények gazdák használatára. Irta dr. Borsodi Miksa.
38. A burgonya és cukorrépa termesztéséről. Irta Réti János.

AZ ERJEDÉS CHEMIÁJÁNAK KÉZIKÖNYVE.

Szész- és sörgyárosok, gazdák, bortermelők és chemikusok számára.

Irta

Dr. SZILÁGYI GYULA

okleveles műszaki chemikus.

A SZÖVEG KÖZÉ NYOMOTT ÁBRÁKKAL.

Ára füzve 2 frt.

Tartalom: Előszó. — Bevezetés. — Az erjedés fogalma. — Az erjedés története és elmélete. — Az erjedés organizmusairól általában. — A mikroorganizmusok részletes ismertetése alaklani tekintetben (morphologia). — A bakteriumokról. — Penészgombák. — Az alkoholos erjedést okozó gombák (sarládók). — A fermentumokról általában. — Az alkoholos erjedés mint fiziológiai tünemény. — Az erjedés mint chemiai fiziológiai tünemény. — Az erjedés organizmusainak táplálási feltételeiről. — Az alkoholképződéshez szolgáló szénhidrátok. — Az alkoholos erjedéssel egyidejűleg fellépő melléktermékekről. — Az erjedés termékeiről általában. — A diasztázról.

VASÁRNAPI UJSÁG

37. SZÁM. 1890.

BUDAPEST SZEPTEMBER 14.

XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 *

Csepán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre — 4 *

Csepán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre — 3 *

Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott világi és csatlaladó

BALLAGI MÓR.

A MAGYAR tudományos akadémia jubiléusának száma ismét szaporodott eggyel. F. hó 5-én tölt be 50-ik éve annak, hogy az akadémia tagjai közbe bevélezották dr. Ballagi Mór, a nagy hírvéleszt és tanférfiut. Ritka esemény ily jubileum; Magyarországon mindedig csak hatan értek meg ily napot, jelöl annak, hogy már kora ifjúságukban oly fényes eredményeket tudtak felmutatni, melyek e kiváló kitüntetésre érdemesek ké tették őket.

Ballagi Mór is csak 25 éves volt még, midőn az ország legelső tudományos testülete tagjai sorába fölvette, oly életkorában, mint a minőben akadémikusokká lettek ma is élő jubiléus társai: Pulszky Ferencz és Tóth Lőrincz. Az alább hasonmásban közölt akadémiai ajánlólevelek tanúsítják, hogy a magyar irodalom előke-lőseinek egész csoportja ajánlotta őt e kitüntetésre, s ajánlotta — a jelenleg divatozó akadémiai korteskedésekkel ellentétben — úgy, hogy maga Ballagi nem is tudott felőle, annyira nem, hogy barátjával, Vajda Péterrel, épen az időben az akadémiai választásokról beszélgetve, azt a reményét fejezte ki, hogy tíz év sem telik el s ő is levelező tag lesz.

A fiatal akadémikus, noha irodalmi munkásságával már akkor nagy mértékben felköltötte a jobb figyelmét, mégis inkább csak reményekre jogosított s későbbi nagy tudományos működését és hatását alig lehetett sejtíteni. Nem is esoda. Alig egy pár évvel azelőtt tanult magyarul fogalmazni, s akadémiai kitüntetésére még oly állapotban érte, midőn csak magásra törő vágyai és ideális gondolkozásmódja mentették meg attól, hogy mindennapi ember maradjon.

Mert az ifjú tudóst születése percétől fogva nyomorúság és nélkülözések kísérték élete útjain. Gyermekekoraiban a kolduló tanuló szomorú életét folytatta, könyörödmányokból, állandó lakás és ellátás nélkül. Nagy-Váradon két év alatt csak egyszer lakott jól, egy gazdag fiúnak, a későbbi Csatóry Lajos főorvosnak, születése ünnepén s ez a szokatlan élvezet oly beteggétette, hogy napokig élet-halál között lebegett. Egyre csak vándorolt nyomorultul, éhezve. Pesten keresztül Pápára igyekezvén, a hajóhídon könyve árán jutott át. Pápán nevelővé lett. S csak ekkor látta meg az eddig kizárólag ódon thalmudi tudakossággal foglalkozó serdülő ifju a modern világot s kezdett

érdeklődni iránta. Elment a pápai kollégiumba, azután a műegyetemre, s majd Párisba a mérnöki tudományok tanulására. Segítség nélkül nyomorogva élt, de folyvást tanult s midőn már eléggé megismerte a világot, Párisból visszatérve, a lapokba is kezdett írni. Első műve, egy a zsidókról szóló röpirat, épen 1840-ben jelent meg, pár hónal előzve meg bibliafordításának kezdetét. Ezek az első, még Bloch név alatt megjelent művek már ugyanabban az évben megnyitották előtte az első magyar tudományos intézet kapuit.

Ballagi irodalmi működése az akadémiai tagság elnyerése után élénk lett. Lapunk részlete-

sebben is megemlékezett már erről (az 1885-iki évfolyam 12. számában), midőn a mai jubiléus részleteseb életrajzát közöltük, és talán felesleges is fölemlíteni, hogy tudományos működésénél, melyet csak kevesebben ismerhettek eléggé, irodalmi hírnevét sokkal inkább elterjesztette, a szó szoros értelmében általánossá tette nagy magyar-német szótára, mely tömördek alakban és kiadásban jelent meg. Bizvást elmondhatjuk, hogy a biblia után a legelterjedtebb könyv a hazában.

Irodalmi kiterjedt munkálkodásáról teljes képet nyújtani ily rövid cikkben nehéz volna.

BALLAGI MÓR.

BALLAGI MÓR AJÁNLATÁSA AZ AKADÉMIAI TAGSÁGRA 1840-BEN. Hasonmások a magyar tud. akadémia levéltárában levő eredeti iratok után.

I.

Levegő szaga ajánlja - philippai tárgyú cselekvési, a földről író munkájánál, és az ő reformerommal magyarosítását, de a kor feltörekvését is utánozva Bloch Móricz

Uras

L. Teleki

Lodovos Synay

Ferczy János

Pécsy József

Szalay Gyula

Eötvös József

Vásárhelyi János

Vallás

Deák Ferenc

Teleki

II.

Levegő szaga

ajánlja

Bloch Móricz a fővárosban, a fővárosban

ajánlja a fővárosban

W. J. Teleki

L. Teleki

Hosszú Károly

Bogár János

Szalay Gyula

Pécsy József

Vörösmarty

Vásárhelyi János

Vallás

Deák Ferenc

Teleki

Nyelvészeti működése akadémiai taggá választásával kezdődött. Székfoglalója is mindjárt «Nyelvészeti nyomasztások»-kal foglalkozott, mire csakhamar következett németek számára írt «Magyar Grammatikája», mely őt kiadást ért. Utóbb Székács Józseffel szövetkezve az Új-szövetség fordítását készítette elő, majd az egész Szent-írás fordításához fogott, melyből egyes mutatványok még is jelentek. Mint szarvasi tanár és négy éven át igazgató, írta meg Pestalozzi, a híres német pedagógus ismertetését. De, mint mondók, országos hírtvé leginkább «Német-magyar és Magyar-német nagy szótára» tette nevét, ez levén az első, és pedig sokkal sikerültebb ily nagyszabású vállalkozás Párizs-Pápai és Márton óta.

Az 1848-iki magyar kormány közoktatásügyi minisztere egyetemi tanárnak szentelte ki, minek folytán le is mondott Szarvason tanári állásáról; de a szabadságharc kiütése

lehetetlenné tévén az egyetem megnyitását és a tanárok beigtatását: Ballagi előbb Görgey mellett kapitányi ranggal mint tábori fogalmazó, utóbb Aulich mellett mint hadelnöki titkár szolgálta hazája ügyét.

A szabadságharc elnyomása után a császári központi kormány eltiltotta tanári széke elfoglalásától s csak egy év múlva engedte meg, hogy előadásait megkezdhesse. De továbbra is rendőri felügyelet alatt Szarvasra volt internálva; itt adta ki a «Magyar Példabeszédek gyűjteményét» s itt, Kecskeméten és Budapesten nagy becsű nyelvészeti dolgozatait, melyek alapján az akadémia már 1858-ban rendes tagjává választotta s egyúttal segédkönyveit és szótárát a Marci-bányi, majd a Fekesházy-jutalommal tüntette ki. 1855-ben indította meg a ma is megjelenő «Protestáns Naptárt», 1858-ban a «Protestáns Egyházi és Iskolai Lapot», s mindkettőnek szerkesztését,

csakis a legutóbbi időben adta fiatalabb kezekbe. 1860-ban Hamburgban jelent meg egy nagy feltűnést keltett röpirat német nyelven a «magyarországi protestáns ügyről s Ausztria politikájáról.» A császári pátens ellen írt eme két füzetre menő röpirat igaz ügyünket tárgyszerűen s lelkesülten tolmácsolta a külföld előtt, mely, a bécsi sajtó útján, az ügy állásáról eladdig csak torzképeket ismert. Ballagit ekkor a rendőrség részint röpirata, részint lapjának egész iránya miatt, üldözöbe vette. Prottmann és Worafka rendőrfőnökök személyesen vezették nála a házmotázásokat, közcsendháborítás címén több ízben perbe fogták, lapját lefoglalták, őt magát a tüntetések alatt letartóztatták, stb. 1861-ben megindította a «Házi Kincstár» című családi lapot s megalapította a «Protestáns tudományos szemlést.» Ugyanez évben az ó-moraviczai kerületnek országgyűlési képviselője lett s mint ilyen a határozati párthoz tartozott.

Ez időben kezdődik beható tudományos teológiai munkássága, mely szakban nevezetesebb irodalmi művei: «Tájékoztás a teológia mezéjén», «Renaniana», «A biblia», «Bibliai tanulmányok», stb. Ballagi — így olvassuk egyik életrajzában — a vallási tudományoknak lapja által egészen új, nálunk eddig ismeretlen lendületet adott. A magas eszmék munkás bajnoka, széles tudományosságával, fáradhatlanságával és a jobb erők buzdításával egyszerre belevonta a magyar protestantizmust a nyugati eszmeharozba. Lassankint egy kis, bátor, ifjú sereg alakult az öreg vezér körül, ki a teológiának oly tiszteletet tudott szerezni, hogy áldott emlékeztű Eötvösünk az összes magyar tudományosság felvirágzására nézve annyit várt az élet-erős prot. teológiának az egyetemre vitéletől, hogy e tervéhez tárczáját szándékozott kötni.

Ballagi mint tanár, szerkesztő, egyházi és iskolai ügyekben is nagyon nevezetes szerepet játszó vezérférfi, Budapest főváros egyik legbuzgóbb városatyája, az orsz. prot. árvaház egyik alapítója, volt elnöke s mindenkor odaadó támasza, 1855 óta, midőn a fővárosban telepedett már le, a közelet különböző terein oly ritka tevékenységet fejt ki, hogy országos nevű férfi volna még akkor is, ha tevékenységének súlypontja nem az irodalomra esett volna. De az írás és tanulás eleme neki. Dolgozatait lehetetlen elsorolni mind. Folyvást lankadatlan erővel dolgozik, 8—10 órát napjában, s csak az utóbbi években készített el egy nagyobb kereskedelmi szakszótárt s dolgozta át újból nagy kézi-szótárát, írt több akadémiai értekezést s még napjainkban is élénk polemikát folytat a «Magyar Nyelvőr» egy pár vezértagjával, kik tudvalevőleg ellenfelei a magyar nyelvészet terén.

Az a fiatal akadémikus, kinek 50 évvel ezelőtt a nemzet jobbjai oly készséggel előlegezték a babérokoszorút, teljesen megfelelt a reményeknek. Hosszú felszázad alatt nem pihent soha, sőt működése a magyar irodalom s magyar közélet egyik vezérférfiává tette. Nem pihen most életének alkonyán sem, bár az előre haladt kor s az ifjúkori nélkülözések nyomasztó utóbajai pihenésre intenek. Azoknak, kik önön erejükkel küzdöttek fel magukat, nem teher a munka, hanem élvezet. És sokáig legyen még az jubilánsunknál is. A véletlen azt akarta, hogy azon jeleseink közül, kik magyar tudományos akadémiai tagságuknak is 50-ik évfordulóját megérték, többen még ma is igen tevékeny munkások. Talán biztató jel ez is, hogy Ballagi is még soká fog elni és soká lesz tudományos irodalmunknak oly lelkes művelője, mint mögötte álló felszázados akadémiai multja alatt vala.

r.

A JÓ BECSKI KÁPLÁR.

Genre.

Őszbe csavarodott bajusza, szakála, Hanem a glédában egyenesen álla. Lengyel-, Olaszország, Morva, Szilézia Mind látták hajdanán ötet kinézni a Kaszárnya ablakán... Kipödrött bajusza Egykor édes csókok özőnében úza... Szép, deli huszár volt, szolgált a császárnál, Harminecz vagy hány évig, maga sem tudná már A jó Becski káplár.

Harminecz, vagy több évig rágni a profuntot, S német szó a tenni mindenféle svungot, Csoda, hogy kibirta magyar esze, lelke. De hát a lovában nagy örömet lelte. Azt sajnálta nagyon oda hagyni végkép, Ott maradt, pedig már rég kitelt a mérték Harminecz—negyven évig ha kibirta, hát már Csak marad, és szolgál tovább a császárnál A jó Becski káplár.

Hej! dehogy volt káplár! Anyira ha vitte, Mindig volt valami aprólékos stikje, A mért degradálták. Nem is igen bánta, Legalább így nem volt gondja senki másra. Jól érezte magát, csak az fájt, hogy távol Kellott neki lenni kedves hazájától; Hanem aztán egyszer — nagy titokban ámbár — Azt sugták fülébe: jer, a haza rád vár, Te jó Becski káplár!

Haza jött azonnal, — Kárpátokon által, Lengyelek földjéről szökeve hű lovával. — Bár gyerek — ott voltam én is a táborban, Lelkem úszott ama hevítő mámorban, Mely népeket ragad széllyeltörött lánczon, S gyereket főleml, hogy ott nagyoknak látszson. Mely toronyból ledob égkérő harangot S ad neki iszonytún átkozódó hangot, Mi dörög alatt ott.

Ti nem is tudjátok e kufár világban, Hogy a szívben rejtve mekkora tűz s láng van! Országot elborit, népet állít sikra, S nem kell ehhez egyéb, csak egy kicsi szikra... Füst nélküli lópor? Bizatok csak benne, Ez a kicsi szikra, ha ápolva lenne — Szétszórna a pokol összes magazinját! No de hova tértem? hiszen a ki mint lát, Ugy veszi majd hasznát!

Megszökeve lovával hozzánk jöve Becski, S káplári lényünet azótától vett ki. Engemet rábízta, hogy viselje gondom: És mikor először meglátott a fronton Láttam egy kis cseppet ragyogni szemébe, S szólt: «Ezt a gyereket ugyan mért vették be! Hej! kis öcsém, néked jobb volna, ha szopnál, Mért nem is maradtál otthon az anyádnál!» Szóla Becski káplár.

Tentanyaló voltam, sokszor eláldotta, Mikor lovam nem állt jól bele a sorba, Vagy mikor kengyelből kicsuszott a lábam, S kapaszkodtam a ló sörényes nyakában. Hanem aztán később összeszoktunk mégis, Szeliden parancsolt, s néha bizony kért is. Bor, pálinka részem mindig neki járván, Nyájásabb lett hozzám, szeretett is tán már, A jó Becski káplár.

Káplár lettem én is. Tetszett az öregnek, Hogy az altiszteknek sorába bevettek. «Én tettem emberré,» mondogatta másnak; Szinte büszke volt rá, mikor elmentek. Hanem azért gondját rólam le nem vette. «Igy fogjad a kardot, így löggön a mente, Így ül fel a lóra, így tartsd a kantárszart!» S menet közben sokszor soron kívül rám vart A jó Becski káplár!

Masiroztunk egyszer Veszprém felé szépen, S én tizedmagammal mentem a hátvédem. Kapitányt megkérte, hogy jöhessen velem, «Valami baj hogy ne essék a gyereken.» Mentünk, s im az utól alig egy dobásra Állt czéggért lóbalva a dakai csárda, Kapni kitarva, vendégekre várván. Tütröztetni szomját nem bírta tovább már S betért Becski káplár.

Nem hagytam el ötöt, bementem utána, Volt egy kis hazulról kapott pénz tárczámba. Biztam, hogy kibírom a fizetést mostan, Legények utánam szinte jöttek sorban. Már akkor az öreg iddógált jobbra, S tudván, hogy a zsebem a fizetést állja, Hordatta a bort, és az üvegek járván, «Igyatok legények!» szólt s csaknem danolt már Vidám Becski káplár.

S míg ott iddógálunk, im amonnan most ott Szállnak alá lassan hegyről a forposatok. Vasas német volt az, nem tudom én mennyi. Nem értem én őket akkor számba venni. Fénylett a sisakjuk, csillogott a kardjuk, Mi meg az üveget kezeinkben tartjuk. Könyörög a csárdás, hogy mennék el immár, Mert nagy veszedelem, a mi most itt ránk vár. S nevet Becski káplár.

«Ide még egy iccét! hamar a javából!» S remegő korezmáros míg borét ellábol, Az alatt oda ért az ellen csapatja, Csárda kerítését körül állva tartja, Kapukat megszállja, hogy ott nem ereszt ki, S iszik egy nagyot még a jó öreg Becski, Végig néz azonban udvaron és csárdán, S valahol egy kevés szabadulást lát már A jó Becski káplár.

«Legények! a káplárt fogjátok csak közbe, Lovakat tartásotok jó szoroson össze!» S felém fordulva szól: «Ne félj gyerekek semmit, Szorítsd meg a lovad, semmi baj sem lesz itt. «Haj rá! csak utánam!» s kapu felé vágat, Kihuzva már kardja mindenik huszárnak. Meglepetett ellen kaputól elhátrál, S csapatával gyorsan, mint a madár, átszáll Vitéz Becski káplár.

Nem hallottam mást, mint kardok csattogását, Azután vágató lovak dobogását... Jöttek ám utánunk, de bizony hiába! Kitartóbb in volt tán lovaink lábába. Elhagyva jól őket, megrántja mentemet, S mosolyogva így szól: «Lásd ilyen a német. Mondtad, hogy németet még eddig nem láttál. Úgy-e nem félsz tőlük soha ezután már?» Szólt jó Becski káplár.

Komáromi mezőn fegyverünk letéve, Néztem utóljára az öreg szemébe... Hova lett? merre van betakori sirja? Van-e keresztjére egy betű is irva? Oh, ha tudnám, hol sít le a nap sirjára, Fölkeresném azt és leborulnék rája... Imádkoznám érte, hűlt porod is áldnám Nem félni némettől ki megtanítottál, Te jó Becski káplár.

DOMÉNY JÓZSEF.

FURNICA, VAGY A HANGYÁK

KIRÁLYNŐJE.

Kárpáti legenda.

Írta: CARMEN SYLVA.

Volt egyszer egy szép román parasztleány, Vioricának hívták. Arany haja volt, égszínké szemei, cseresznyepiros ajka és piros-pozsgás arca. Ifju termete olyan lágy és hajlékony volt, mint a vessző. Mindenki gyönyörködve nézett rá, nem csupán szépségéért, de nyájias természetért s fáradhatatlan szorgalmáért is. Még mikor a kútra ment vizet meríteni is, doniczájával fején, orsója kezében volt, és utközben is font. Házi szövében, varrásban nem volt párja. Ingei a legszebbek voltak a faluban, szép keresztöltéssel a vállon, vörös és fekete kivarrással a nyakon, a mellen, és a hosszu, bő újjak egész hosszában. Kötényei, sőt ünneplő harisnyái is virágosak voltak. Kis kezei örökké foglalatostokdta, a mezőn és a kertben ép oly szorgalmasan, mint a házi dolgokban. Sok fiatal legény vetett szerelmes pillanatokat a szép Vioricára, mert mindenki azt mondta, hogy jól fog járnival vele, akárki veszi el, de ő nem hallgatott semmi aján-

latra, hidegen vette udvarlásait és azt mondta, hogy nincs ideje ilyesmikre gondolni, sokkal jobban el van foglalva öreg anyja ápolásával és fentartásával. Pedig az, aggdó tekintettel redős homlokán, nem egyszer mondta: — Hej, de jól is fogna egy erős, egészséges vő a háznál.

Ilyen szavakat hallani fájt Vioricának, s úgy gondolkodott magában, hogy vajon nem volna-e lehetséges még szorgalmasabbnak, buzgóbbnak lennie, hogy anyja ne érezze olyan nagyon az erős férfiarok hiányát.

— Egy férfi a háznál — felelt vissza — még több dolgot adna az embernek; fonni, szöni, varni kellene számára, s akkor hogy maradna időnk a méhek után látni és a kertben dolgozni?

Ilyenkor a szegény öreg asszony elszomorodott és sohajtva gondolt vissza elhalt fiára, s azokra az ő számára szőtt ingekre, melyek olyan finomak és fehérek voltak, hogy a lányok megfordulva néztek utána, a mint elhaladt mellettök. Visszagondolt, hogy mily sokat küzködött érte, s még sem fáradt bele; mert belefáradhat-e egy anya a gyermekeiért való küzdelembe? És most már közeledett az az idő, hogy Vioricának is meg kell tudnia, mért van anyja olyan nagyon rajta, hogy vőt kapjon. A szegény asszony minden nap gyengébb és erőlenebb lett s tudta, hogy élete vége felé hajlik. Gyermekének minden szerető gondozása sem tarthatta volna tovább a világon.

El is következett nemsokára az a nap, melyen a lány lecsukdóni látta azokat a fíradt szemeket s egészen egyedül maradt kis kunyhójukban.

Egy nap az ajtó küszöbén ülve, mialatt bánatos szemével a bizonytalan jövőbe nézett, Viorica egy hosszú fekete csikot látott, mely lassan mozgott a földön és mindinkább közeledett feléje. Közelebről megnézve észrevette, hogy egy hangya-csapat az, mely mindjobban szétterjedve, utóljára egy kört formált körülé. Majd azután néhány hangya előlépett a tömegből és Vioricához közeledett, s egyikök hozzáfordulva így szólt:

— Jól ismerünk téged, Viorica, gyakran kísértük figyelemmel béketűrő munkásságodat, mely annyira hasonlít a miénkhez, és ritkán fordul elő a halandók közt. Tudjuk, hogy egyedül vagy a világon, s eljöttünk fölkeríteni téged, hogy lakjál velünk és légy királynőnk. Szép palotát építünk neked, nagyobbat és pompásabbat, mint valamennyi ház, a mit valaha láttál. Csak egy ígéretet kívánunk tőled, azt, hogy nem térsz vissza többé az emberek közé, hanem velünk maradsz halálad napjáig.

— Semmit sem óhajtok jobban, mint hogy mindig veletek maradhassak, — válaszolt Viorica, — mert nincs semmi, a mi itt visszatartson; semmi, csak anyám sirja, oda el kell engednetek, hogy virágot és bort vigyek magammal és imádkozzam lelke üdvösségéért.

— Megengednök, hogy anyád sirját meglátogasd, de utközben egyetlen emberi lényvel sem érintkezhetel. Ha ezt teszed, a hozzánk való hűséget szeged meg, s ez esetben tudd meg, boszunk rettenetes lesz.

Igy lett hát Vioricából a hangyák királynője. Egy ideig együtt utaztak, míg végre olyan helyre értek, a mely a kis csapatnak alkalmas helyül látszott a tervbe vett palota építésére. Nemsokára Viorica kezdte belátni, milyen okosak és iparkodók e piczi teremtetek. Hihetetlen rövid idő alatt aránylag meglehetősen nagy épületet emeltek, mely legkisebb részleteiben is bámulatosan volt megszerkesztve.

Egészen elkülönítve Viorica lakosztályától, folyosók nyitlak folyosókba, s rejtett pinczékbe vezettek, melyek a hangyatójások befogadására

voltak szánva. Később azokat a tojásokat kihozták és kiköltötték a napon, de gyorsan visszavitték megint, mihelyt a legkisebb felleg széllel vagy esővel fenyegetett. Viorica szobái választékos csinnal voltak berendezve, a falak virágokkal fődve, melyeket kicsiny fenyő-tövisek tartottak össze. A folyosók pipacs-szirmokkal voltak borítva, úgy hogy mindig biboron járhatott. Az ajtók vastag rózsalevelek voltak, pókháló-függönyökkel, s zajtalanul nyíltak és csukódtak. A padlóra sűrű, lágy tüske-gyapot terült, melybe Viorica kis lába kéjelegve süppedt bele; nem viselt sem cipőt, sem harisnyát, mert ezek összezúzták volna a légies szőnyeget. A falak mesteri kezekkel, virágokkal látszottak körülággatva: az egymásba fonódó rózsák s nefelejcesek oly frissek és jóillatuk, hogy illatuk majdnem részegítő volt. A menyegyzetről liliomkelyhek sátor-alakban csüngtek alá. Hete-kig dolgoztak a kis hangyák a leány nyoszolyáján a mely egész kis műremekké lőn, oly tündéres volt és oly édesen illatozott ibolyalevel-derekaljaitól. Viorica ügyes újjai kihimezték az ágyfüggönyöket, melyek oly finomak és átlátszóak voltak, mint a pókháló. Mikor az ágyon szendergett, oly szép

VERESPATAK.

VERESPATAKI ÉRCZÚZÓ-MALOM.

Cserna Károly rajza.

A VERESPATAKI ÚJONNAN ÉPÜLT REFORMÁTUS TEMPLOM.

látványt nyújtott, ha a csillagok láthatók volna, imádatlalt hulltak volna alá az égboltról. De az óvatos hangyák ezt a szobát a palota legrejtettebb részébe helyezték el, mert éberen és féltékenyen őrködtek szeretett királynőjük felett. Sohasem merészeltek szobájába lépni, sem pedig álmában reá nézni.

Lehetetlen kedvesebb és rendesebb életet képzelni, mint a kis hangya-telepé volt. Egyenként és mindannyian azon iparkodtak, hogy kielégítsék szorgalmas királynőjüket, ki soha sem parancsolhatott annyit, a mennyit szelgyorsasággal vegre ne hajtottak volna, mert mindig méltányos volt és soha sem túlkövetelő. Lágyan hangzó szava a parancsot vélemény vagy tanács alakjában adta ki, s szelid szeméből ragyogó tekin-

termeinkből, a negyedik is veszélyben van. Mit tegyünk? — kiálták.

— Ha csak ennyi az egész, — szólott nyugodtan Viorica, — megyek és végét vetem a dolognak, s két-három nap alatt termeitek újra fel lesznek épülve. Így szólva, végig szaladt a folyosók tömkelegén s hamar kijutott az erkélyre. Itt szeméi egy gyönyörű ifjúra estek, ki lepatanva lováról, s társaitól körülvéve, azzal mulatta magát, hogy kardját a hangyák által emelt dombba szúrta.

Midőn Viorica elötűnt, egyszerre mind mozdulatlanul maradtak. A szép idegen kezével árnyékolta be szeméit, mintha megkápáztatta volna a ragyogó jelenség. Viorica arany haja gazdag hullámokban omlott le vállaira, igéző pir

öntötte el arcát, s kék szeméi csillagként ragyogtak. Mikor meglátta az ifjú lovagot, kissé zavarba jött, de szilárdan előre nézve s felnyitva rózsajkait, így szólt:

— Ki vagy te, ki ide merészsélz jönni, hogy felzavard országomat?

— Bocsáss meg, szép leányzó, — szólott az ifjú — de királyfi-beesületemre, e naptól fogva magam fogok lenni legengedelmesebb lovagod. Ki gondolhatta volna, hogy egy tündér uralkodik ilyen ország fölött?

— Fogadd hálámat, — szólott Viorica, — habár nincs szükségem mások, mint kis alattvalóim szolgálatára, csak arra figyelmeztetek, hogy emberi lábnak soha sem szabad átlépnie királyságomat!

E szavakat mondván, hirtelen eltűnt, mintha a hegy nyelte volna el. A kívül levők nem láthatták, hogy rohantak elő a hangyák seregei lábát csókolni s diadallal vinni vissza szobájába. Odaérve, Viorica nyugodtan fogott újra munkájához, mintha semmi rendkívüli sem történt volna. De a királyfi a hegyoldalon maradt, mozdulatlanul s mély gondolatokba merülve. Társai órákig sem bírták rávenni, hogy nyer-

ságára társainak, kik sovárogtak az otthon várakozó jó boros palackok után. (Vége 189.)

ARANYORSZÁG FŐVÁROSA.

Bátran irhatjuk e sorok fölé, melyekkel az erdélyrészi arany-vidékről ma közölt képeinket kísérvük, — e hangzatos címet. A ki járt valaha odafönn azokon a vidékeken, melyekről a művész ónja ma megannyi érdekes és szép részletet mutat be; a kinek alkalmá nyílt megismerkedni az ottani lakosság vágyaival, érzelmeivel, életviszonyaival és fölfogásaival: annak rövid időn észlelnie kell azt, hogy mindannak, mi ott tettenek, gondolatnak, érzésnek tápot ad, központja, rugója: a csillogó arany.

Aranyország biz' az egészen. Az emberek lábai alatt aranyat adó bányák, aknák üregei obognak, a kocsinak, mely arra felé visz, mind untalan aranyos kövek sulya alatt görnyedő fuvaros szekerek elől kell kitérnie; az út mentén fülsiketítő egyhangúsággal kalapálnak, zúgnak a kisebb-nagyobb zuzó-malmok, a locsanó vízben, törögtvén porrá az aranytartalmú köveke; a nap bármely órájában csapattól látni sáros, poros zubbonyokban ala-

ABRUDBÁNYA FŐTERE AZ 1849-IKI PUSZTULÁS UTÁN.

Egykorú rajz után.

ABRUDBÁNYA FŐTERE MA, AZ ÚJ REFORMÁTUS TEMPLOMMAL.

kokat, kiknek minden mozdulatáról leri, hogy csak az imént jöttek föl az Isten szabad ege alá a föld sötét gyomrából. A hivatalos aranybevéltési napokon száz és száz ember tolong az állam egy kis hivatala előtt, hol egész heti munkájának eredményét, a kezeiben szorongatott aranyat, igyekszik a földi gyönyörök és szükségek megváltására széthulló pénzre cserélni át.

Korcsmában, mulatóhelyen egyik reggeltől a másikig zúg és zeng a zene, járja a tánc és csengnek a poharak, hogy e földi lét rövid határán a föld alatti sajnúságok vajmi rövid életű kárpótlásul a szegény bányász is szerezzen magának egy pár «aranyos» órácskát.

Az arany, a mi nincs még, mit a föld gyomra rejteget, — s az arany, a mit immár kiemelt az anyaföldből: ebben az aranyos keretben él, sűrű, dolgozik és mulat «Aranyország».

A komoly képtű, derék és művelt hivatalnok, jómódú magánzó, — a szegény cseléd, az egy napról másira tengődő munkás: egyik sem tudja magát az Aranyország fő hatalmának varázseréje alól kivonni. Miért ne volna okunk hát Aranyországnak nevezni ezt a darabka földet, mely Alsó-Fehérmegye éjszak-nyugati szögletében sajátos

ABRUDBÁNYA.

Cserna Károly rajza.

szokásaival, fölfogásaival és életmódjával egy egészen külön világ határvonalait vonta meg maga körül?

Athaladva a szőlő és bor világán, az erdélyi Hegyalján, hol a poharakban csillogó aranyedű minden munka célja, (hiszen ez az egész vidék majdnem kizárólag szőlőművelésből él,) csakhamar szemben találjuk magunkat az Ompoly le-rohanó habjaival.

E rakoncátlan kis helyi folyó mennyi bajt és költséget okoz! Csöndes, napos időben békésen csevegve gördülnek lefelé hullámai, de a mint odafönn a Nagy-hegy sziklabérczei között megdördül az ég: szűk medrében tombolva rohan alá a zúgó vizár, csapdosó, szennyes hullámai morogva törnek meg a marti kősziklákon, s a minek a természet e hatalmas alkotásai ellentálanak, áradásának évenként ezer meg ezer emberkék munkája esik áldozatul hidakban, utakban, melyre oly kevés helyet tudott elhódítani az emberi erő. E kis folyócskáról el sem képzelhető, hogy míg nyáron ölszáma hagyja partjain száradni az úsztatás végett vizére bizott hasábfákat, addig egyetlen tavaszi vagy őszi záporból elég erőt nyer, hogy egész útszakaszokat semmivé tegyen, teljesen elzárva Aranyországot a közlekedéstől lefelé.

De nem szabad hosszasan pihenünk futó habjai mellett. Útnak sietős. Menetközben is hallgathatjuk fuvarosunk meséjét világhódító Traján császárról, kiről néphitté vált, hogy a fölénk hajló sziklahegy alatt alusza örök álmát. A nép a hatalmas embert még ma is élőknek tartja, s a sziklahegy alpján, melyet Traján koporsójának nevez, a mint az agyag-ereket az eső vörösrre festi, ma is látni véli vére csörgődesét. Még halálában is felelmes maradt a hatalmas császár, kőkoporsóját fenyegetőleg hajlítván ki az alatta elfutó út fölé.

A kanyargó úton, melyet egyre vadregényesebb erdőrézletek szegélyeznek, egész sora nyikorog a havasi lakosság ökörszekereinek. A kitaró, apró kis állatok halomra rakva vonják járműveiken a vidéki vásárokon oly annyira keresett havasi csöbröket, kártyusokat, a deszkát, míg mellettük egykedvűen a semmiségbe bámulva bandukol a felvidéki oláh.

Nyomorult, szegény nép fia, kinek a maga teljes tanulmányában alig van valami igénye. Hiába is volna sok. Alig tud véres verejéssel egy parányi földet elhódítani, melyen a télire való «mamalgá»-hoz (a mi turó mellett egyetlen étele) azt a kis kukoriczát megművelhesse. Odafönn nincsenek kalászos földek, melyek hullámzásán a szem elmerengjen, a sovány tengeriszárak tenetik sívár életüket csupán.

A mócznak, (mint a havasi mokány oláhok nevezik) kire még a síkság oláh népe is bizonyos lennéssel tekint, ennyi is elég; s telen át édes semmittevésben tölti napjait kunyhójában, egész családjával, összes házi állataival egyazon légkörben. Neki a tavasz későn virul, s tele kétszer hosszabb, mint a miénk.

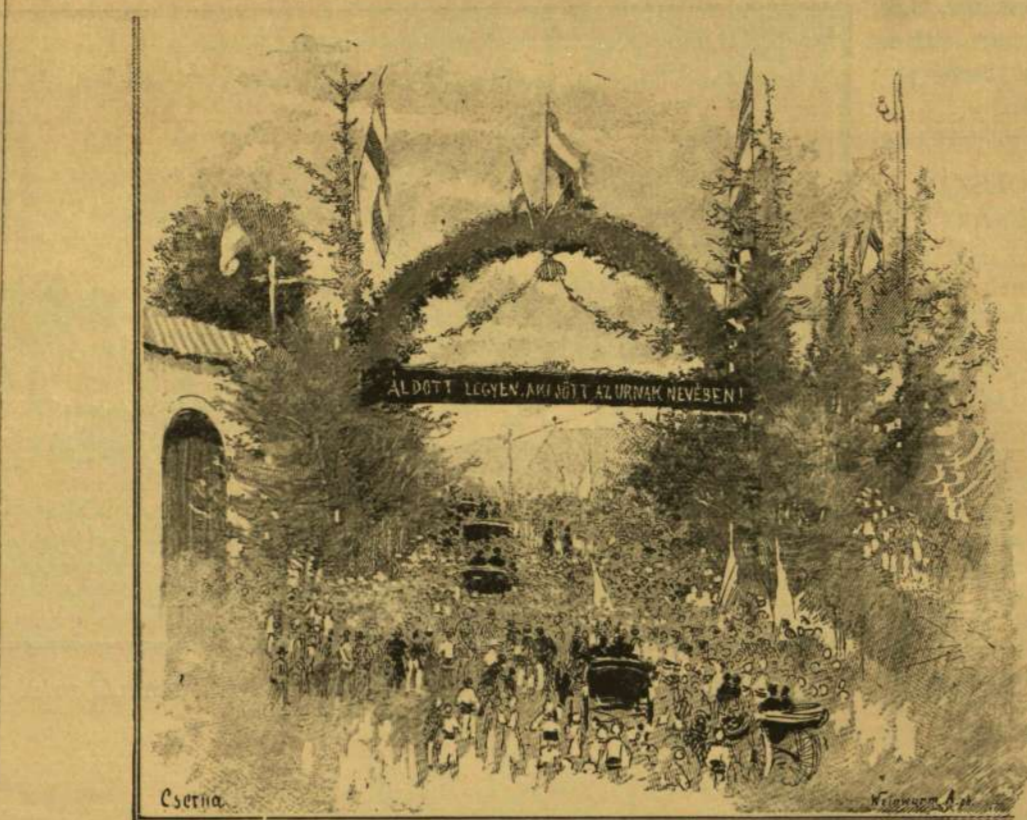
De im, az első csillogás, a mit Aranyországba vezető úton látunk: a mócz kalapját arany paszománt fogja át, egyes, kettős, hármas szalagból, katonák módjára ekként jelezvén a kalap tulajdonosának gazdagabb vagy szegényebb voltát.

Az Aranyország kapujánál megbarnult kohók füstje s — két siralhom köszönt. Szomorú, gyászos emléktől két földhányás. A közös sírgödörbe van temetve mindaz, a mi Zalatnán, e hajdan virágzó bányavároskában, csak negyvenkét évvel ezelőtt is vidámság, élet, virulás és vagyon vala.

A szabadságharc vándor pusztítóinak, a félrevezetett és föltárgatott oláh fölkelőknek szomorú emléke e kettős sír. Akkor Zalatna — mondhatni — semmivé lett. Egy vad parancsszó: s házaifüstölő romokká, lakói nagy részben halottakká, egy részben pedig földönfutókká lettek.

Ezekre a szomorú időkre — s talán jobb is így — lassanként borítgatja fátylát a feledést szövegető idő, de e fátylól alól ma is hány szomorú emlék villan elő: begyepesedett romjai egykor büszkélkedő uri lakoknak; szomorú némaság az egykor vidám, zajos étellel telt utcákon. Zalatna csak romja ma önmagának.

E lehangoló képtől vajmi szívesen menekszünk. Az érczolvastól kohók, melyekben ma is hatalmasan foly az arany-kiválásztás nehéz munkája oly kőzetekből, melyekben az más érczekkel egyesülve fordul elő, homályos, nehéz

ABRUDBÁNYA. — AZ ÚJ REFORM. TEMPLOM FÖLSZENTELÉSÉRE ÉRKEZŐ PÜSPÖK FOGADATÁSA A DISZKAPUNÁL.

füstöt eregetnek a szomorú kép fölé; — de mi a magunk kanyargó útján, mely futásában minduntalan a szeszélyes Ompolyhoz kenytelen alkalmazkodni, a fenyyesek világában vagyunk.

Aranyország pitvara ez; itt-ott már néhány jó részt fölhagyott bánya szádája feketélik ki a susogó erdő egy-egy szakadékból. Csak a Nagy-hegy (Gyálu mare) tetején pihenünk egyikké. Fenyyesborította völgyek, hegyzakadékok fölött siklik el szemünk. Ki tudja, mennyi aranyat rejtetget e nagy hegyek méhe, mit még nem felezett föl a kinesszomj tüzében égő emberi szem?

Különös alakokkal találkozunk a hegytetőn. Mint valami regubeli szörnyalak jelenik meg előttünk egy összenőttnek látszó pár; a kis mokány ló vigan poroszkál kettős terhe alatt. Elöl ül széles fanyergében a hatalmas termetű férfi, háta mögött bóbítás nagy fejkötővel, melyet vastag álhaj duzzaszt ki még szélesebbre, karjaival az előtte ülő férfiba kapaszkodva, az aszszony. Vásárból jönnek s igyekednek eldugott falucsukájokba. Őket nyomon követi egy egész sor lovagló amazon, kik férfi módon biztosan ülnek meg lovaskáikat, miután a hölgynergetek — úgy látszik — nem számukra találtak föl, hamisítatlan darézból készült nadrágba bújatták bocksoros lábaikat; katrinézajok alig fődözi férfias öltözetüket.

Az I. Ferenc császár nevével kezdődő fölirat, mely egy emlékkövön azt hirdeti, hogy a Nagy-hegyen átvezető út az ő parancsára készült 1836-ban, nem igen érdekl különös utasainkat, nekik mindegy, ha nincs is út. Biztosan lépegető havasi lovakkal a legszédítőbb meredélyen is gondatlanul haladnak tova.

A Nagy-hegy aljában, a mint lefelé tartunk, különös dőrej zúg fülünkbe. Egyhangú, szakadatlan dübögés, ütemszertől pontosággal. Az első zúzó-malomnál állunk. Primitív szerkezetű vízmű, melynek nagy kereke, egy fogakkal ellátott fahenger követezésével, lomhán emelgeti és zuhintja megint alá, a vasvégű gerendákat, az u. n. «nyilakat.» A hatalmas fatömbök szakadatlanul török-zúzzák az aljuk kis darabokban berakott arany tartalmú homok-követ, a zúzó érczet, melynek könnyű homokszemeseit egy csatorna vize tovaossa, míg az aranyzemesek, fajsúlyoknál fogva, lerakódnak a medence aljára. Mennyit kell dübögni azoknak a gerendáknak, éj s napon át, míg szerencsés gazdájuk csak egy néhány uncia aranyzemesét vihet is le Abruđbányára!

A hegyről lefutó kis forrásoknak már itt is minden vízcöppje ki van használva, és egy picinyke víz-ér, mely megnyugodni az Abruđ medrébe térhet, tíz-husz, sőt harmincz egymás alá épített zúzó-malomnak szolgáltatja a hajtó és aranyosó erőt.

Ma már különösen Abruđbánya torkolatánál néhány modern berendezésű, nagyobb zúzó-

malom is dolgozik. De ezen a völgyön le és föl azért száz meg száz apró primitív szerkezetű ilyen vízi-gépecske zakatol szüntelen. Mellettek szegény emberek kapargálják a homokot, motogják kis falapátokon, a mit a víz tovahordott, nehogy egy szemernyi is veszendőbe menjen abból, a mi minden világi gyönyörök, élvek kútforrása: a csillogó érczet, a mint azt krónikák és fönmaradt hagyományok regélik, — azok már eltűntek.

A hegyek fukarok a tulajdonukkal, s az ember már kivette a maga nagyobb részét innen. Az Abruđbányát környező hegyek keresztül-kasul fúrvák tárnákkal s keresztmetszetük egy óriási hangyaboly képét nyujtaná. Ámde arany nem mutatkozik. Százakra megy az abbahagyott bányák száma e hegyekben, melyek messziről tekintve, omladozó bányáuregekkel, egy átlukgatott céltábla képét nyujtják.

Az arany ma Verespatakra menekült, s ott őrzi ma az abruđbányaiak is nagyrészt a bányászatot, melynek varázserejétől megszabadulni akkor sem tudnak, mikor az ő földjük hálatlanul viseli már magát.

De im még Abruđbányán vagyunk. Oly szerencsések vagyunk, hogy úgyszólván nemzeti ünnepre érkezünk. Szász Domokos az erdélyi reformátusok püspöke jön föl, hogy felekezetének szép, új templomát fölszentelje.

Nagy ünnep ez ott a fölvidéken: a magyarság ünnepe, felekezeti különbség nélkül, azon a szígeten, melyet tengeráradatként övez körül a románság minden oldalról.

Minden felekezeti magyar ember egy szívvel lelekkel sietett hát ezen a szent-István-napi ünnepen együtt ünnepelni a reformátusokkal.

Az ünnepről e hasábonkon bővebben szólni idejét multá. A nap krónikásai már irtak róla, s ezuttal csupán a szép diszkapuról legyen említés téve, mely alatt a hosszú kocsisor és zászlós banderium kíséretében érkezett püspököt tengeri néptömeg fogadta, a mit a rajzoló is megörökítet.

Mi volt az a kies fekvésű szép kis város, mely Szent István napján egy új templommal gazdagodván, ennek örömeire ily fényes ünnepet szentelt, mi volt csak negyven évvel is ez előtt?

A magyar ember szemei, mikor erről kellene képet adnia, elborulnak.

Ismét egyik legfeketébb lapja ez közelmúltunk történetének, melyet oh, mily szívesen szakítanánk, ha lehetne. De fájdalom nem lehet. A kipuró, kit akkortájt sorsa oda vetett, fájdalmas hűségel örökíté meg azt a szomorú képet. Mai számunkból, a föltűzés ünnepének alkalmából, nem hiányozhatik a szomorú kép

sem, örvendetes bizonyosságul annak, hogy az összetartó hazafias áldozatkészség a romokon is új életet teremt.

Ahhoz, a mit a 48—9-iki véres zavarok utáni állapotról az az abruđbányai kép mutat, kevés hozzátenni valónk van. A vándor pusztításról, melynek áldozatul esett Abruđbánya templomaival, köz- és magánépületeivel majdnem egészen, s melynek véres utójátéka az ottani magyarság kegyetlen legyilkolása lett: nem a mi földadatunk szólni. Mondják, hogy az oda felküldött Hatvani őrnagy tapintatlansága husította meg Drágoss belenyési orsz. képviselőnek már-már sikerre vezető működését, melyet az a föllázított román lakosság lecsöndesítése végett a magyar kormány megbízásából folytatott. Mondják másrészt, hogy a fölbujtatott hordák csupa vérengzési és rablási vágyból pusztították el a várost s konzultált föl lakosságát... A szomorú eredmény ugyanaz marad, bármiképpen letenek legyen előzményei.

A katolikus és unitárius, valamint a református templom a pusztulásból füstös romhalma-zokként kerültek ki. A főter legszebb épületei följajtottak, s mondhatni, hogy ama véres napokban kő kövön nem maradt.

A katolikusok és unitáriusok templomai emelkedtek ki legelőbb romjaikból, sőt az utóbit egyháza testveri szeretettel engedte át a reformátusok használatára is, s így a két felekezetnek közel negyven évig egy föld alatt hirdették Isten igéjét.

Mi más a kép, mely Abruđbánya piacát s annak közepén a díszes csarnokkal körülpített új református templomot mutatja be! A magyarság s ebben fönt a református felekezet e ennek vezérferfiát vállvetett buzgalommal vitték kezükbe a megújulás munkáját, s ma már nemzetiségünknek erős váraként díszleg az egykori szomorú romok helyén az Alpár budapesti építész tervei szerint épült új templom.

Körüllötte hetenként egyszer hetivásárok napján zajos, élénk, sürgős-forgás az élet.

A felvidék fővárosának képét nyujtja ilyenkor a szűfölt piac, hol a legtavolabbi falucsák népe tarka csoportokban szibong, szükségletét itt vásárolja be, távoli hegyekből szerzett aranyat itt cseréli be.

Ha «jók a bányák», a mit egyébiránt a zárkózott, bizalmatlan bányász sohasem vall be idegen előtt, zeng-zúg a két város a mulatság vidor, s olykor fékelen zajától. A föld gyomrából oly nehezen, annyi verejéssel fölszínre hozott arany a mámor és vigalom áldozata lesz csakhamar...

Hiszen ha egy pillantást vetünk Verespatakra, ott azokon a napokon, melyeken a bányamunka szünetel, szemünk egyik vígadótársaságról a másikkra téved. A meredeken lefutó, kopár völgy-szorulat két oldalára épített kis városkában, melynek föntartó elemét a föltete elterülő mesterséges nagy viztató tó kezei, honnan a sok száz zúzó-malom a hajtó erőt nyeri, az elfogyasztott szesz ital is elhajtna, mint mondani szokás, egy ily zúzó-malmot. A bányász kért napon át mulat, kárpótolni akarván magát azért a nehéz munkáért, mit a föld sötétjében öt hosszú napon át végez, küzdve élet-veszélyekkel, a sötétben ólálkodó bányá-tolvajokkal, kik oda lenn a gyilkosságtól sem riadnak vissza.

Valóban illő helyre építette, öröklő helyül a nemzetiségnek s a vallásnak a hitbuzgóság a verespataki új ref. templomot is, melyet ugyan-csak Szász Domokos a mult évben szentelt föl.

Abruđbánya fölül indulva, mind sürtibbek a hegyek, melyek megfosztvák sötétzöld erdőkoronájuktól s e bányavideket egész sajátosságában tüntetik fel. Erdő ritkán látható, a bányamunka letarolt, fölforgatott mindent. A hegyek közé beszorította, meredek lejtőjükre fölnyúlva fekszik a csinos Verespata, mely, mint Abruđbánya, szintén római időbeli bányatelep s úgy itt, mint Abruđbányán, a házakba most is sok emlékkő és római maradvány van beépítve. Itt is, mint Abruđbányán, kevés számú a magyarság, de buzgó és lelkes, s magasabb műveltsége és nemzetiségéhez való hű ragaszkodása megvédi a számban nagyobb fajba olvadástól.

A regényes fekvésű város fölött ott áll a kifosztott óriás, a Csetátýe. Egy hatalmas kötomb, melyet a római világ hagyott az utókorra, megbarbolva rengeteg kincsétől. Feneketlen mélységbe vezető aknáiba, tárnáiba ma már csak a kétségbeesésben vakmerő proletárt vezeti le a remény egy-egy sugara. A mi volt, attól még a rómaiak kifosztották a kőhegyet.

Mellette, a Róka-hegy szakadékos ösvényein, még járnak az arany tartalmú érczet átalvetőkben hurezőlő mokány lovaskák, szakadatlan sorokban lépegetve a zúzó-malmok felé és vissza. A vörhenyes hegy kívülől nem árulja el egyébbel a méhében folyó lázas kincskeresést. Csak a Csetátýe áll, komor fönséggel hirdetvén az utókornak:

Vanitas, vanitatum vanitas!

Dr. Szász KÁROLY.

A HALÁL NAPJA.

Jurisekája Katalin hercegnő emlékirataiból.

XV.

Nem akarom ugyan elhinni, mit annak idején avatott emberektől hallottam, hogy a berlini kabinet kéz alatt a nihilista mozgalmakat elősegítette volna, de másrészt kétséget nem szenved, hogy ez irányban pontos és megbízható értesítéseket csakis Berlinből lehetett kapni. Némelykor a nyomok egyenesen oda vitték a rendőrség legügyesebb embereit, de mielőtt arról volt szó, hogy a gonosztevők kézre kerítenének, a függöny azonnal legördült, és a szemfényvesztés megszűnt. Tanácsomra a császár nem vette többé figyelembe a porosz ámitásokat, hanem legfeljebb arra szorított, hogy a német császár atyai figyelemzetéseit illő tisztelettel elől-vasta.

A trónörökös környezete kizárólag francia barátokból állván, gyakran sok bajt okozott a császárnak, ki mindenkiel jó barátságban akart élni. Az első surlódások apa és fia közt leginkább erre vezethetők vissza. A mostani czártól alig hiszem, hogy jószántából valamikor boldogult atyja szándékát érvényesítené. Hiába mondják róla, hogy az utóbb bekövetkezett borzasztó szerencsétlenség kedélyére oly benyomást tett volna, melynek befolyásától csak hosszú évek során fog megszabadulni. A czárban őregatya minden hibái megvannak, a nélkül, hogy jó tulajdonságainak legesekélyebb részét is örökölte volna.

Mindazok, kik Miklós czárt ismerték, és alatta szolgáltak, ezen állításon szóról-szóra helyeslik, sőt maga az Istenben boldogult császár, nem egyszer ugyanily értelemben nyilatkozott nemcsak előttem, hanem oly emberek előtt is, kikről tudjuk, hogy a czár feltétlen hívei közt legelső helyen állnak. III. Sándor czártól senki se várjon nagy tetteket, vagy oly elhatározásokat, melyek a lélek nagyságára mutatnának. Magába zárkózott, örökké gyanakodó természete nem engedi, hogy bárki irányában bizalmat mutasson.

A nagy Isten mindenhatóságát önmagában látja képviselve, noha egy véletlenül elgörbült kules kétségbe ejti, mert attól tart, hogy az ahoz való lakatot gyilkosok rontották el, kik éjjel rá fognak törni. Elő lény nem dicsőkedhetik vonalmával, szerelem a szó nemes értelmében sohasem dagasztotta keblét. Nem akarja, hogy vérengző zsarnoknak nevezék, de egy szóval sem szünetel, és az egész ország egy nagy siralomházhoz hasonlít, melyben még azok is szomoródnak, kik a többiekét halálra gyöttrik.

Ha valaki azt hinné, hogy belőlem a megsértett női hiúság, vagy az anya méltó neheztelése szól, kinek gyermekeit földönfutókká akarta tenni, annak csak azt felelem: «menj Oroszországba!»

Kétséget nem szenved, hogy annyi hiba és mulasztás után, melyeknek következményei most iszonyu erővel mindazokra zúdultak, kik a közelgő veszély előtt, vagy egészen félre vonultak, vagy nagy ügyesen szemet hunytak, egy új bűnbak előteremtése nagyon kívánatos lett volna. Mit nekünk az a négy vagy öt kötéltre való közönséges gyilkos, ezekkel hamarosan végezzünk, de aztán megint oda jutunk, a hol régóta a sötétben botorkálunk.

Itt nem elvi kérdésekről, hanem kézzelfogható, s így kenyünk-kedvünk szerint feketére, vagy fehérre festhető ember-anagrról van szó, melyek tulajdon bűneinket palástolhatnánk.

Hadd álljon elő ama nő, mely állásánál fogva a megölt császár minden titkaiba be volt avatva. Mondjon el mindent, a mit hallott, látott, és tapasztalt, adjon felvilágosítást oly dolgokról, melyekhez magunk nem értünk, melyek csakis az ő tudásával történhetnek meg, s aztán hadd ítélje meg a világ, ki a bűnös, kinek

lelkét terhel mind az, a mi most történt, s ezekből kifolyólag valószínűleg történni fog.

Igy okoskodtak az üdvözült császár gonosz tanácsadói, irigy rokoni, háladatlan szolgálói. Szándékukat nem igen titkolták, de csakis azért, hogy előlük kiterve, szökésszerű távozásom által munkájukat megkönnyebítsen. Midőn észrevették, hogy iszonyú lelki fájdalom daczára, egy pillanatra sem téveszttem el az irányt, melyen haladnom kell, nyílt támadást intéztek becsületem ellen.

Hol vannak a milliók, hol az országokat erő kincsek és drágakövek, melyekkel a császár kegye elárasztott? Hova rejtetnem el mindazt, miről Ő nem is rendelkezhetett!

Mindezt harmadik kéz által, állítólag oly szárdékből kérdezték, hogy előbb-utóbb a dolog más helyről szóba ne hozassák, mi reám nézve a legkellemetlenebb hatással lehetne.

Nem hiába mondta a czár, hogy birodalmában kivüle mindenki lop és sikaszt. Miután a mostani esetben a kincstár vaskapuja darab időre bezárattott, s az új rendszer emberei még nem jutottak a második kules birtokába, az itt-ott elmaradt, s felfogásunk szerint gazdátlan holmi után akartak nyulni.

Vagyonom nem gyarapodott, de meg sem fogyott, mivel soha sem költöttem többet, mint rendes jövedelmeimet.

A pénzügyminiszter főkönyvei tanúságot tehetnek azon állításomról, hogy számomra egyetlen egy papir rubelt sem fizettek. A császár magán pénztárát sem vettem igénybe, sőt gyakran nevében és megbízásából nagy összegeket adtam jótékony célokra, vagy elszegényedett embereknek, kik egykori társadalmi állásuknál fogva, csakis a császár nagylelkűségéhez fordulhattak. Elő emberek vannak köztük, kik állítom igaz voltát bebizonyíthatják. Gyermekeim számára a császár oly alaptökét tett le, melyhez hasonló már születésük napján bankáromnak adtam át tulajdon vagyonomból. A milliókat és országokat érő kincsekről nincs tudomásom, meglehet, hogy kivánságomra a császár ilyesmivel csakugyan elhalmozott volna, de én egyetlen egy mosolyt, egy szívélyes szavát többre becsültem az Ural valamennyi aranybányájánál. Ne hogy az alkalmilag ajándékba kapott kincsek értéke Oroszország pénzügyi helyzetét még rosszabbá tegye, azok beszerzési árát, — Storr és Bennett londoni ékszerészek számlája szerint — 2680 font sterlinget, vagyis alig 30,000 rubelt a császár ház miniszterének rendelkezésére bocsájtottam, az erről kiállított elismervényt pedig örök emlékül gyermekeim számára megtartottam.

Mind ezek daczára alig mult nap, melyen valami újabb kérdészködés vagy kíváncsi tudakozódás lellem fájdalmait meg fokozta volna. Megértették volna, hogy legjobb lenne, ha ment-ségül felhozott érveimet vagy okmányaimat a sajtó útján közzé tenném. Ily formán, holmi elbocsájtott eseléd, vagy jobb módú gazdasszony szerepet akarták velem elfogadtatni.

A helyzet már türelhetlenné kezdett lenni; családom férfitagjai erősebb lépésekre unszoltak, egy szóval megérkezett az idő, hogy a világ előtt más színen mutassam magamat. A kan-czellár, ki szándékomból értesítettek, türelmet ajánlott fel, közbenjárásával együtt; sőt némely szavaiból azt kellett kivennem, hogy bizonyos helyen föllépésem kinos benyomást keltene, mi előbb-utóbb a dolog elmérgesedését vonhatná maga után. Nem így beszélt Mihály nagyherceg és a család néhány férfitagja.

Ezek, az első benyomás sulya alatt összerokadva, bennem látták a szerencsétlenség főokát, engem üldöztek az iszonyú váddal, mintha az Istenben boldogult czár miattam mulasztotta volna el kibékülését a néppel!

A vád sokkal ostobább volt, semhogy józan észszel bíró ember annak még csak egyetlen egy körökben, már csak azért is némi fontosságot tulajdonított nekem, mivel egy nagyherceg agyából eredt, ki állítólag soha sem nevetett életében, s így rendkívül okos és komoly ember hírében állott.

Egyetlen egy fegyver, egy mentő-eszköz volt kezemben, de ehhez csak a legnagyobb szükség esetére akartam nyulni, ha majd a fekevesztett szenvedélyek s az embri rosszlelkűsége a végsőre kényszerítenek.

Ez utóbbi eset hamar beállott, sokkal hamarabb, mintsem ezt gondoltam volna.

Ugyanis magas helyről felhívást kaptam, hogy gyermekeim nevelését illetőleg szigorúan a fennálló rendelkezések alkalmazásán intézkedéseimmet, vagyis más szavakkal, lehetőleg akaratlanul tenni, hogy nevelésüket külföldön eszközöltessem, a mint már régen terveztem.

Az orosz udvar története oly borzasztó epizódokat foglal magában, hogy azok számát tulajdon gyermekeimmel szaporítani nem fogom. Keresztényi megadással türom a sors csapásait, nem zúgolodom isten akaratát ellen, de annyi személyes szabadságot mégis csak megkövetelhetek, mennyit a legutolsó muzsiktól sem lehet elvonni, ki gyermekeit a faru iskolájában taníttathatja, a nélkül, hogy erről valakinek számít adni köteles lenne.

Egy gondosan lepecsételt levelet őriztem keblemen, melyet a császártól kaptam, épen három hónappal halála előtt. Szóval közöltem velem a levél tartalmát, sőt biztosság okáért, annak még egy másolatát elkészítettem, mely a borzasztó esemény napján, sok egyéb becses és értékes tárgyakkal együtt haló-szobámból elveszett.

Vajon ezt keresték-e a tolvajok, vagy pedig ékszerem után vágyódtak, azt mai napig sem tudom, de annyi bizonyos, hogy a levél második példányát elvesztettem. A becsületes megtaláló valószínűleg nem gondolta, hogy a levél kétszer lett megírva.

A levél a trónörökös nagyherceghez volt szívezve, de tartalma az apától a fiúhoz szólt.

A császár annak előérzetében, hogy halála után is védelemre szorulhatnék, rólam mindent elmondott fiának, a mi szívén feküdt, és szoros kötelességévé tette, hogy engem minden néven nevezendő bajtól menten tartson.

Ezt a levelet akartam átadni az új császárnak.

Kihallgatást kértem a kancellár által, mire azt a választ kaptam, hogy legezészetűbb lenne kívánságaimat írásba foglalva, egyenesen a kancellárnak átadni.

Kijelentettem, hogy valami fontos okmányt akarnék személyesen átadni. Erre meg azt felelték, hogy senki sem kíváncsi az okmány tartalmára. Ebből azt kell következtetnem, hogy a szobámból rejtélyes uton eltvedt levél, csakugyan a címzett kezébe jutott, vagyis más szavakkal, hogy nem annyira ékszeremet, mint egyéb dolgokat kerestek.

Mind ezek dacára találtam utat és módot, hogy a kihallgatást, ha nem is formaszertő módon, lehetővé tegyem.

A hatalmas úr zokon vette a rögtönözött találkozást és azzal boszulta meg magát, hogy a megszólításomra közömbös dolgokra vonatkozó kérdésekkel felelt.

Másnap kitört ellenem a régen elfojtott indulat és gyűlölet. Parancs után érkezett, és a legszigorúbb felelősség terhe alatt százféle dolgot követeltek tőlem, melyeket sohasem láttam, s azokról soha mítem hallottam. A kancellárban, ki végre szintén ellenem fordult, elvesztettem utolsó támaszomat a vérszomjas had ellen, mely a letűnt nap sugarainál már a hajnal virradását alig tudta bevárni.

(Végo következik.)

EGYVELEG.

* A fiaker története. Sauvage párisi postahivatalnok volt az első, ki 1640 körül bérkocsikat tartott a nagy közönség használatára. E kocsikat már akkor fiakereknek neveztek, állítólag azért, mert Sauvage védszentje, kinek képét szobájában tartotta, *Fiaker* VII. századbéli skót király volt. Valószínűbb azonban, hogy e név *Fiacre* barától ered, ki épen akkor halt meg Párisban, mikor a bérkocsik működése megkezdődött, kinek arcképét, mint szentírú férfit, az új bérkocsikban is felfüggesztették.

* A leggazdagabb nép a világon az obsage-indiánok törzse az Egyesült-államokban. Számuk csak 1500, de tulajdonukban van 1.470.000 föld s ezenkívül az Egyesült-államok pénztárában 7 millió, 758,694 dollár, mely 67 százalékat kamatoz. A törzs minden tagja ennélfele legalább 3000 dollárt kap évente ingyen. Mivel a törzs nem szaporodik, valószínű, hogy e rengeteg vagyon rövid idő alatt az Egyesült-államok tulajdona lesz.

* Az oroszlan agyvele újabb mérések szerint középhelyet foglal el a kutya és macska agyvele között, s ennek megfelelően az oroszlan nem olyan alázatos, mint a kutya, de nem is oly ravasz, mint a macska, melyhez a tigris jobban hasonlít. Megemlítiük egyúttal, hogy az emberi agyban is megvan a ragadozó állatok agyvelejének sajátos görbületei, jelölje, hogy az embert a természet nem növény-evőnek rendelte.

* A verebeknek nagy ellenségek támadt Ormerod kisasszonyban, ki az angol földmívelési társaság tudós rovarász, s mint ilyen, hatalmasan agitál a verebek ellen, melyek sokkal többet pusztítanak a vetéseken, mint rendesen hiszik, s e mellett a valódi rovarevő madarakat elriasztják.

* Bombayban a műcsarnokban külön „női nap”-ot

zett főben még jó darabig megmarad az élet. Az első tíz másodperc alatt valóban mutatkoztak sajtóság jelenségek, az ajkak kinyílása, a szempillák bezáródása és kinyílása, a szemgolyók élénk mozgása, az orrvég reszkése, a fül hegyezése, melyek mind fájdalmat s félelmet árulnak el. Később az ajkak egymásután gyorsan nyílnak, s záródnak, az orrlukák kitágulnak s bezáródnak, másfél perc múlva a szem elvesztí fényét s a fejedzet érzéketlen lesz. Loye mindazon tüneteket az asphytiából magyarázza ki, hogy tudillik a véredények, melyekbe élyen már nem jó, gyorsan kiürülnek s az így ingerelt idegek idek elő a mozgásokat. A régi mesében tehát van valami igaz, élettünetek fordulnak elő, de a mozdulatok mind önkéntelenek.

* Az Egyesült-államok népessége a legújabb népszámlálás szerint 64 millió, köztük mintegy 14 millió olyan, ki külföldön született. Az évi szaporodás 1.716.000-ot tesz, havonként mintegy 43.000 bevándorlót is odaszámítva.

* A matrácot legelőször a római császárság korában használták, később ismét kiment a divatból s csak az angolok kezdték újból használni VIII. Henrik idejében. Az előtt tulnyomólag állathörökön, mohán és szénán aludtak.

* A világ legnagyobb villamtelepe most épül Heinrichben, Drezdától nem messze. Az itteni közszabványával összeköttetésben oly telepet akarnak létesíteni, a honnan a villam-áramot 108 kisebb és nagyobb községbe vezetik el részint világításra, részint ipari célokra. Azt hiszik, hogy ez óriási telep a villam árát is jelentékenyen leszűkíti.

* Az ember számokban. Egy amerikai tanár az emberi testről a következő adatokat állította össze: A testben van 105 csont, 500 izom, a táplálkozási csatorna hossza mintegy 8 méter, a vér sulya felnőttéknél mintegy 15 kgr. A szív rendszeren 15 cm. hosszú, 8 cm. átmérőjű, percenként 70-et üt, óránként 4200-at, évenként 36.792.000-szer; minden szívdobbanás 44 gr. vért nyom előre s így egy nap 58 mázsányit. A testnek minden csepp vére átmegy 3 percenként a szíven. A tüdőben rendszeren 5 liter levegő van, egy órában 1200 lélegzetet veszünk, a mihez 300 liter levegő szükséges, naponként 7200 liter. A bőr 3 rétegből áll, melyek vastagsága 3—6 mm., minden négyzetcentiméternyi bőrről 12.000 porus (izzadó cső) van s ezek összes hossza a test felületén 50 km. lenne.

* A selyemtermelés nagyságáról, az 1882—1889-iki átlagot véve, a következő adatokat közlik: Olaszország 63.400, Khina 50.000, Japán 32.800, Franciaország 12.300 s a többi államok összesen 30.000 mázsa selymet termelnek évenként, de ezek a számok folyvást szaporodnak.

* A sajt infusoriái. Adametz svájci tudós számítása szerint egy gramm friss emmentali sajtban 90—140.000 apró állat van, mely szám, ha a sajt 70 napig állott, 800.000 darabra szaporodik. Egy más sajtjában már 24 napi állás után majdnem 5 millió apró állat fordul elő, s így 360 gramm ily sajtban körülbelül annyi apró állat él, mint a hány ember van jelenleg az egész földgömbön.

* A vasutak terjedése dacára Poroszországban még mindig 923 olyan 2000 lakosságú város van, a melyeknek nincs vasútjuk.

* Nagy hatást okozott nemrég Madridban az a hír, hogy „Féa” udvari kutya elköltözött az árnyékvilágból. Ez a kutya kölyök korában XII. Alfonz játszótársa volt s a király később is magánál tartotta. A hí állat, midőn a király meghalt ágya alá bújt s nem volt onnan elkergethető, míg a holttestet el nem temették. Krisztina királynő is megszerette a hí állatot s jól gondját viselte. Most kimutatás oly fontosnak tartották, hogy egy pár külföldi spanyol követéségnek is megtűviratozták, s ebből egy időre az a vakhír keletkezett, mintha a gyermekkirály halt volna meg.

* Összehasonlító statisztika. Belgiumban 5.500 iskola s 136.000 korcsmán van; oktatásügyi célokra évenként 15 millió frankot adnak ki, pálinkára 135 milliót.

* A vakok között feltűnően ritka a pipás, még a szenvedélyesen dohányzó matrácok is, ha megvakulnak, hamar leszoknak a dohányzásról, mert állítólag nem izlik nekik, ha a füstöt nem látják.

BRACE KÁROLY.

(1826—1890.)

Hazánknak és nemzetünknek egy kitűnő barátja, Brace Károly newyorki lelkes, halt meg aug. 11-én St.-Mauriceban, a híres engadinei közszéna, a hol rendszer szokása szerinti tett nyári utazása közben megpihent. Ma már kevesen emlékeznek nálunk e névre. Pedig az itt egykor nagyon emlegetett név volt s méltán, mivel a tekintélyes amerikai polgár több ízben fordult meg hazánkban, s első itt tartózkodásának egy nevezetes epizódja okozta azt is, hogy hazánkról tollából külön mű is jelent meg 1852-ben „In Hungary 1851” czim alatt, melyben oly meleg rokonszenvel írja le hazánkat, s akkor ismeretül állapította, hogy e könyv hatásának lehet főképp tulajdonítani azt is, hogy az emigráció után kimenekült honfitársainkat az Egyesült-államokban oly páratlan rokonszenvel fogadták.

Brace Loring Károly ugyanis Berlinből, hol theológiát hallgatott, 1851-ben, meglátogatván Bécsben az amerikai követségél levő rokonait, vágat érzett magában, hogy a szabadságharc eseményeiről oly híressé lett Magyarországot is megismerje. Nehány heti itt tartózkodása után azonban Nagy-Váradon az osztrák hatóság, mint politikailag gyanús embert elfogatta, s öt heti fogság után is csak akkor eresztette szabadon, midőn a bécsi amerikai követ érélyesen lépett föl mellette s állítólag két hadi hajót is rendelt Triesztbe, hogy nagyobb nyomatókat adjon követelésének. E fogsága után Brace még kétszer, 1872-ben és 1882-ben látogatta meg hazánkat, hol a szabadságról lángoló s az emberiségért működő amerikai derék filanthropnak sok jó barátja volt.

Brace hírnevét ezenkívül humanisztikus nagy-sikerű működése terjesztette el. 1852-ben ugyanis megalapította New-Yorkban a „gyermekbarát-társulat”-ot, melynek célja az óriási város elhagyott gyermekeinek megmentése s a távol nyugat elhagyott vidékein hasznos polgárokká kiképzése volt. Ez a társulat rendkívüli sikereket ért el. Elég legyen felemlitenünk annyit, hogy a társulat évi bevétele jelenleg meghaladja a félmillió forintot, hogy már eddig több mint száz-ezer elhagyott gyermeket nevelt föl, kiknek nagy része tekintélyes polgár s hogy magában New-Yorkban több ezer gyermeket segít, és városi főintézetében, melynek fölszerelése egy félmilliónál nagyobb összegbe került, 500 fű résztesül állandóan ellátásban és a nevelés jótéményeiben, de ezenkívül van a társulat vezetése alatt néhány más intézet is a városban s a vidéken több gyermeknyaraló-telep.

Magának ennek a hatalmas jótékony intézetnek megalapítása és vezetése is elég volna, hogy Brace nevét nálunk is megismerjék. De Brace e mellett több más emberbaráti s kulturális intézet megalapításában is részt vett, számos vallásos és történelmi művet írt, melyek között különösen a „Gesta Christi” (Krisztus viselt dolgai) című Amerikában nagyon el van terjedt. Úti rajzai is nagy elterjedésűek, mert hazánkon kívül Németországban s Norvégiában tett utazásait is becses könyvekben örökítette meg. Egy szóval a derék amerikai nagy emberbarát, kit hazánkhoz oly sajtóság viszony kapcsolott, megérdemli, hogy emlékét mi is tisztelettel őrizzük.

E viszony keletkezését rendkívül érdekesen írta meg ő maga hazánkról szóló említett könyvében, melyet második látogatása alkalmával magával hozott, s melyből a „Vasárnapi Ujság” azonnal sietett bő mutatványt közölni.

Az Észak-Amerika Connecticut államában 1826-ban született Brace L. Károly, e könyvében leírja, hogy 1850-ben európai körútra kelvén, Bécsbe is eljutott, hogy engedelmet eszközöljön ki a szabadságharc után letpört Magyarországot meglátogatására, melyben épen akkor üzte kegyetlenségét a diadalmas hatalom. Nem is volt könnyű dolog útlevelet szerezni s azt is csak mindenféle kikötések mellett. Így jutott el Nagy-Váradra, hol egy étteremben, mely tele volt osztrák tisztekkel; étkezés közben beszédbe eredt két idegennel, kik kikerdezték Ujházy Lászlónak amerikai magyar gyarmata felől, mire ő óvatosan csak általánosságban felelt s Ujházyról csak annyit mondott, hogy ott az őz emigráns nagy mértékben tisztelik.

* Egy amerikai polgár Magyarországon 1851-ben. V. U. 1873-iki évfolyam 11., 12. és 13. szám.

Más nap, azon gyanu miatt, hogy az amerikai magyar emigrációval összeköttetésben áll s talán titkos politikai czélokban járó kiküldöttje is, útlevele dacára börtönbe zárták s ott tartották teljes egy hónapig. Könyvének nagy részét e fogság s az osztrák hatóságok boszontó eljárásának leírása tölti be, oly leírás mely ma is élelken állítja szemünk elé ama időknek ma már elmosódott emlékeit.

Leírja, hogy a vizsgáló bíró szerfölött unalmas és boszontó kérdészködése után végre levezették börtönébe, hol tisztatlanság uralkodott nagy mértékben. Egyik fogolytársa épen akkor szabadult ki, és ezzel levelet küldött a bécsi követség. Mac Curdyhoz, az amerikai konzulhoz nem mert írni, mert az ő neve gyanút keltett volna.

„De ennyivel nem is elégedtem meg, — így folytatja, — mert épen akkortájt egy másik fogoly is kiszabadulandó volt; egy katolikus pap, nemeslelkű és igen vig kedvű ember, ki az egész börtönt megélénkíté. Az én ügyem kezdetül fogva érdekelte őt, s megígérte, hogy mindent elkövet értem, a mit csak lehet. Sokkal vénebb fogoly volt azonban, semhogy tőlem levelet fogadjon el, mert természetesen ő is, mint mindenki, biztosan hitte, hogy én valamibe mélyen bele vagyok keveredve. De Mac Curdy nevét és címét megfordított betűkkel beírta jegyzetkönyvébe. Jellemző volt a beszélgetés is, melylyel az ügyet elintéztük. Ő fel és alá járkált a folyosón, imakönyvet olvasva fenhagyon, s valahányszor elhaladt mellettem, mindig egy-egy kérdést sugott felém: »Hogy is hívják hát azt az urat?» — Aztán hangosabban a könyvből: »Oh Maria beatissima! — »Hogy mondja: Mac Curdy?» — »Ora pro nobis», stb.

„Pár nap múlva ismét kihallgatásra idéztek. Ezuttal némileg formálisabb volt a vallatás, bár az elnök, gróf Daun, most is csak az »Österreichischer Lloyd» fölött nézegetett reám, melyet mindig elkezdett olvasni, ha a tárgyalás jelentételemmé vált. Az auditor kérdései s irományaim átkutatása a képzelhető legéberebb gyanuval mentek végbe. A legkisebb papírdarabot is össze-vissza forgatta, nézegette és kérdéseket tett róla. Egy vallásos tárgyú hosszabb cikkem, melyet igen gyorsan, futtában írtam, különösen nagy érdeklődéssel látta. A szerencsétlen iratot megjegyezték vörös tintával, mint különösen veszedelmes tárgyat. Még zsebbeli bibliámot is lefogalták, mert talán abban is lehet valami bizonyíték ellenem.

„Igy teltek a napok, s lassanként ismeretséget kötöttem a foglyokkal. Volt azok közt minden rendű ember: katolikus, protestáns és zsidó papok; magyar nemesek és honvédek, lengyelek francziák, olaszok, horvátok, tótok, oláhok s ezeknek mintegy fele a parasztok sorából.

„Teljesen el voltunk vágva a világtól. Tőlünk forradalomra lobbantott volna egész Európa, mi e sirban talán azt sem tudtuk volna meg. Mily soványan toltunk mindnyájan a folyosó azon egyetlen ablakához, melyből a zöld szőlő-hegyekre nyílt kilátás. Én gyakran elosontam az ör mögött egy távolabbi ablakhoz, melyet csak kevesen tudtak, s melyből néha megpillanthattam egy szerencsétlen fogolytársunkat, az ifju Teleki grófnót, Magyarország egyik legelső és legnevezetesebb családjának tagját, kit kevéssel ezelőtt azon gyanu alapján fogtak el, hogy összeköttetésben áll a magyar emigrációval és Mazzinival. Befogtatása nagy zajt ütött az országban, és én is hallottam már róla. Később megtudtam, hogy a grófnót husz évre itélték el.

Brace azután áttér annak a részletezésére, miképen viselkedtek bírái a vizsgálati fogság alatt, mennyi erélyrel lépett föl Daun gróffal szemben, azzal fenyegetőzve, hogy az Egyesült-államok az osztrák kormányt felelősségre fogják vonni ez önkényes eljárásáért.

A vizsgálat végre is nem deríthetett ki egyebet, mint azt, hogy az amerikai polgárnak ajánlólevele volt egy előkelő magyar emigránstól, hogy meglátogatott több egyént, kik a forradalomban részt vettek, hogy könyvei közt egy röpiratot s egy történelmi művet találtak, melyek arra mutattak, hogy Ujházyval ismeretségben volt.

Midőn végre az osztrák katonai törvényszék belátta, hogy a fogolylyal nem boldogul, azt a vádat hozta föl ellene, hogy republikánus. De ezt már nem hagyhatta szó nélkül.

„Uraim, — mondá, — a kérdés e kihallgatásokon nem az volt, hogy minők az én politikai érzelmeim, hanem csak az: minő bizonyítékok vannak ellenem. Ily alapon feleltem, ily alapon védtem magamat. De nem engedhettem, hogy a kihallgatás befejeztessék, mielőtt nyíltan kijelentem, hogy én szívből lélekből republikánus vagyok. Amerikai, a ki mindenütt büszke e névre. Mi csodás eredményt láttuk hazánkban az önkormányzatnak, s én itt és akárhol teljes szívből amaz elv hívének valom magamat. De egyszerűsággal figyelmeztetem

BRACE KÁROLY.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«Furnica, vagy a hangyák királynője» című kárpáti legenda közlését kezdjük meg mai számunkban, Carmen Sylva, mint tudva van, Erzsébet román királyné írta nevére.

Zrinyi ismeretlen munkája cím alatt egy 72 oldalra terjedő füzetet bocsátott ki Kanyaró Ferencz. Akár Zrinyi Miklós, a költő, írta azt a «Siralmas panasz» című politikai fejtegetést, mely a füzetben van, akár nem, de kétségtelen, hogy politikai irodalmunknak rendkívüli becses darabja, melyre sokszor fog történni hivatkozás, s mely rendkívüli erővel, a helyzet teljes ismeretével foglalja össze Magyarország XVI. századbeli panaszait, jogait, a nemzet vágyait, a mik aztán folyton hangzottak, előidézték Thököly Imre, a Rákócziak szabadságharcát, el nem némutak, és 1848-ban és a hatvanas években újra visszhangozta a nemzet.

Ez egy politikai elaboratum, melyet az 1855-iki országgyűlés hozott létre. Ekkor kellett volna, IV. Ferdinánd halála után a pozsonyi országgyűlésen nemcsak elfogadni uralkodóul Leopoldot, hanem kimondani az uralkodóház örökös voltát. Pozsony utcáin egy politikai röpíratot dobáltak szét, mely az udvari párttól eredt, az Ausztriával való szövetséget ajánlotta, Ausztria védelmét Magyar-

munka. Államférfiai mélység, nagy politikai érzék, az ország multjának és akkori állapotainak, a politikai czélatoknak tökéletes ismerete kisíri mindvégig azt a hévvel, sokszor megragadó, annyi politikai okossággal és mindig a nemzeti vágyak tüzeitől, a szabadság szeretetétől hevített munkálattal, melyben először látjuk együtt a nemzet sérelmeit, melyben oly meglepő alakban szólalnak meg a későbbi idők hazafias eszméi. Ha oly elsőrendű politikai tartalommal nem is bírta: az előadás, a nyelv ereje, a nemes pathos, a fájdalom keserűségének érczes hangja, és a gnyznak sürü nyilazibiztosítanak számára az irodalmi jellegesség. E politikai dolgozat írja korának egyik előkelő szelleme, a ki a nemzeti politika agitációját kezdte meg, s az elphuhult nemzetet serkenté tette. Hogy Zrinyi előtt nagyobb politikai pályafutás nem nyílt, kora halála magyarázza. Mindenesetre elismerést érdemel Kanyaró tanár, ki fölhitte a figyelmet és elfelejtett, már nem ismert politikai munkára, s annyi fáradsággal gyűjtötte össze az adatokat, hogy Zrinyi szerzőségét bizonyítsa.

Az aradi vértanúk albuma. Október 6-ikára a tizenhárom aradi vértanú szobrának leleplezésére nagy album jelenik meg Aradon, melynek kiadásáról maga Arad város és az ottani Kölessey-egyesület gondoskodik, a szerkesztéssel pedig Varga Ottó tanárt bízták meg, ki most bocsátotta ki az előfizetési felhívást.

Az album maradandó emléke kíván lenni mind az ideai ünnepélynek, mind az 1848-iki október 6-iki gyászos eseménynek, melynek történetét megírja s a hazafias eszmékörben a hazaszeretnek is tolmácsa lesz közleményeiben. Elmondja a szabadságharc történetét s abban a 13 tábornok szereplését. Ez a műnek első része: «A küzdelem.» A második részben ismerteti a világi fegyverletét, a vértanúk tragédiáját, továbbá azokat a szomorú időköt, melyek 49-re következtek és 67-ig tartottak. Ez a rész «Golgotha» címet visel. A harmadik rész az «Apotheosis». Ebben el van mondva, hogy miképp keletkeztek, miképp tartatnak meg az ünnepek, melyekkel Arad október 6-át éventé ünnepeli. Ezeket követi a szobor története, a szobor leírása és Aradnak, mint a vértanúság színhelyének és a fölvirágzó haza egy részének bemutatása. Végül mindezeket bezárja annak demonstrálása, hogy vallás, nemzeti-ségi különbség nélkül édes mindnyájunké a haza, annak gyásza, dicsősége egyaránt és hogy nemcsak a történeti multon, nemcsak a létezésben, hanem a legmagasabb emberi érdekek alapján nyugszik e közös hazában a magyar fajnak hegemoniája. Közébe egy-egy költemény, (Váradi Antaltól, ifj. Ábrányi Kornéltól) teszi változatossá; magát az egész művet pedig a Petőfi Társaságnak e czélra kitűzött és koszorított ódája nyitja meg Palágyi Lajostól. A szöveget részben gyakoruak, egyben-másban szereplők, jó tollak írják. Dr. Marczali Henrik-től, Klapka, Vendrei (A. chermann), Kápolnai tábornoktól, Degré Alajos, dr. Márki Sándor, Vadnai Károly, Irányi Dániel, Szomjas József volt honvédek, Szana Tamás, Concha Gy., Lukácsy Sándor, Tiszti Lajos, stb. tollából vannak közlemények. Az album szövegét 40-nél több rajz illusztrálja. Legfőbb díszre Zichy Mihálynak két hatásos kompozíciója: a «Mult» és a «Jelen»; ott a két nagy hatalmasság által lenyűgözött Magyarország megdöbbentő tragédiája, emitt a törvény és jog alapján újra fölemelkedő Magyarország, a mint az ég lstenére hivatkozik, hogy igaza volt abban a szörnyű tusában. Zichy rajzai mellett Mannheim G., Benicz B., Papp H., Jendrassik Jenő és más hazai művészek képei díszítik az albumot a festészeti mesteriskola köréből. A képeken kívül lesz benne több kézirati hasonmás Kossuthól, Klapkától, a vértanúk utolsó leveleiből, Bohusné világios naplójából; bemutatja a szobrot és annak részleteit jó fotografikus felvételekben; nemkülönben a szóban forgó helyeket eredeti térképekben. A nyomdai kiállítást a Franklin-Társulat végzi. Az album a leleplezés napján jelenik meg 10 ívnyi terjedelemben, ívret alakban. Előfizetési ára 2 frt, köve 3 frt s az utóbbira szeptember végéig küldendők a megrendelések Aradra.

E. M. K. E. emlékkönyv. Az erdélyi magyar köz-művelődési egyesület e hó 7-ikén tartotta közgyűlését Déván, s ez alkalomból Radnóti Dezső emlékkönyvet szerkesztett az egyesületre vonatkozó, valamint annak czéljai mellett lelkesítő közleményekből, a kolozsvári «Köz-művelődés» nyomdai részvénytársaság pedig tetszetős alakban állította ki.

A füzet, melyben számos arckép és illusztráció is van, bemutatja mindazokat, a kik az E. M. K. E. fölvirágztatása körül buzgólkodtak. A tartalom következő: «Havasi gyopár» költemény, Jakab Ödön-től. «Magyar genius» Rákosi Jenőtől. «Erdély», költemény, Bartók Lajostól. «Egységes társadalom», Bartha Miklóstól. «Egy pár szó a székeljéről», Felméri Lajostól. «Hazám», költemény, Ábrányi Emil-től. «Kultúra és ipar», Szerényi Józseftől. «E. M. K. E.-dal», költemény, Szász Károlytól. «Rókk Pál életrajza», Nagy N. Jánostól. «Hunyad-

megyéről», Kun Géza gróftól. «A hunyadmegyei magyar kulturmozgalom», Szathmáry Györgytől. «Statistikai töredékek Hunyadmegyéről és Déva mezővárosáról», Jakab Elektől. «Hunyadmegye magyar népiszkolái», Réthy Lajostól. «Eroláshosodás és magyarosodás Hunyadmegyében», Széts Sándortól. «Hunyadmegyei életelepek ismertetése», Téglás Gá-bortól. «Az első Kun grófné», Szabó Sámuel-től. A füzet ára 1 frt.

Az unitárius kis könyvtár legújabb fürete Dole F. K. műve után «Jézus és kiválóbb kortársai» jellemrajzait tartalmazza. A bibliai an és magyarázataiban található adatok alapján olvashatók rajzok keresztelő Szt.-Jánosról, Nikodemos farizeusról, a tiszta szívű Nathanaelről, Péter és János tanítványokról és Jézusról. A czikket Derzi Károly lelkész tollából erednek s az unitárius vallás felfogásában mutatják be a bibliai alakokat. A füzet, mely a válatat 40—42 számat képezi, 15 kr-ért kapható.

Makart kiállítás a műcsarnokban. Makart Hansnak «Bacchus és Ariadne» című festménye, mely nem régen került csak a nyilvánosságra, nemsokára külön kiállításon lesz látható az országos magyar képzőművészeti társulat műcsarnokában. Makart e kép vizlátat eredetileg a később leégett bécsi Ring-színház függönyének szánta, de utóbb egy műbarát számára készít el. Pár héttel

REGGELI PONGYOLA.

előtt volt e kép először Bécsben kiállítva. A festmény e hó 20-ika körül lesz kiállítva.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az országos erdészeti egyesület az idén Tátrafűtredent tartotta közgyűlését gróf Tisza Lajos elnöklete alatt. Különös érdeket kölcsönzött az első ülésnek József Ágost és László főherczegek megjelenése, kik fenséges anyjikkal a kies fürdőhelyen időztek, és a gyűlést megelőző napon az egyesület rendes tagjai közé irattak be magukat.

Az elnök megnyitó beszéde elején az ifjú főherczegeket üdvözölve, a jelen voltaképpen eljénese közt jelentette ki, hogy a főherczegek az erdészeti egyesület tagjai lettek. Gróf Tisza Lajos elnök megnyitójában első sorban azt a kérdést veti fel, hogy miért keresi fel a magyar közönség inkább a külföldi üdülő helyeket s arra a következtetésre jut, hogy ez a részben abban leli magyarázatát, hogy a külföldön nagyobb gondot fordítanak a fürdőhelyek környezetére s abban az erdőségekre, sőt nálunk nem egy hely az erdőpusztítást íjlesztő mérvben folytatják. E mellett nagyobb fürdőtelepek létesítéséhez szász-czerek, sőt milliók kellene, a minek előteremtésére csak társulatok vállalkozhatnak, ez pedig a mai bér-szerződések mellett lehetetlen. Az elnök megnyitójában Horváth Sándor titkár terjesztette elő jelentését, mely kiemeli, hogy a magyar erdészeti egyesület kiállításán elismerést vívott ki magának az osztrák tartományok sok tekintetben kedvezőbb

helyezete dacára. Az egyesület társzövagyonra tavaly 278,874 frt volt, azóta 12,752 forint növekedett. Az ezután megejtett választás eredményeképp elnöké gr. Tisza Lajos, alelnöké pedig Bedő Albert és br. Bánffy Dezső választották meg. Az első ülés utolsó tárgyalást Szabó Adolf erdőtanácsos terjesztette elő alapos ismertetéssel a tátrafüredi erdők állapotáról, mely a közgyűlés tárgyalásának alapját képezte. A tárgyalások alatt a gyűlés tagjai kirándulásokot tettek. A folytonos esőzés és a sáros utak épen nem voltak kedvezők a szemlékre.

MI UJSÁG?

A király a magyarországi hadgyakorlatokon. A nagy magyar alföldi keleti részének ünnepévé lettek az ideai hadgyakorlatok, meghozván e részekbe ő felségét a királyt, ki 1857 óta nem időzött itt. Nagy-Várad, Debreczen hetek óta tartó készülődéssel várta a koronás királyt, ki mielőtt a székeljehidi táborba utazott, az egyházi és politikai hatóságok üdvözlő küldöttségeit kívánta fogadni. Ez e hó 10-ikén Nagy-Váradon történt. Innen ő felsége még az nap este Székeljehidra utazott, hol — e hó 12-ikét kivéve, mikor Debreczenbe ment — e hó 16-ikáig időzik. A király kíséretében vannak: gr. Szapáry Gyula, br. Fejérváry Géza és br. Orczy Béla miniszterek, kik már ő felsége előtt N.-Váradra érkeztek. Gr. Kálnoky külügyminiszter, b. Bauer hadügyminiszter pedig Székeljehidra mentek, valamint Albrecht és Károly Lajos, Vilmos és Frigyes főherczegek. — József főherczeg a király látogatása előtt tartott szemlélt N.-Váradon és Debreczenben a honvédség fölött, s

TOLLKORONA.

aztán fiával szintén Székeljehidra ment, hol a külföldi katonai atachék is együtt vannak.

Ő felsége e hó 9-ikén este utazott el Bécsből és megszakítás nélkül ment N.-Váradra, hová reggeli 8 órakor ért. Az egész város lobogó díszben pompázott. A vasutól kezdve nagy árbozok voltak sűrűn egymás mellé állítva, zászlókkal, cimerekkel, lombfüzérrel díszítve. Több diadalputit is állítottak. A fogadtatás nemcsak fényes, hanem igen meleg is volt. A miniszterek, a püspökök, a hatóságok fejei, a küldöttségek a szépen díszített indóházban várták a királyt, kit Sal Ferencz polgármester üdvözölt, a mire ő felsége örömtől fejezte ki, hogy néhány kellemes órát tölthet itt. Jelen volt Tisza Kálmán is, kivel ő felsége kezét szorított, s beszélgetett. A városba vonuláskor gr. Szapáry miniszterelnök ült a királyllyal egy kocsiában. Tengernyi sokaság lepte el a püspöki lakhoz vezető széles utvonalakot, s lelkesen éjjenzte a királyt. A püspöki palota előtt honvédség volt föllállítva. Ő felségét Schlauch püspök a káptalan élén fogadta. A király, a mint elfoglalta szállását, rögtön kihallgatáson fogadta a minisztereket, s délelőtt 10 órakor már a küldöttségek jelentek meg, a mi másfél órát vett igénybe, mert ő felsége mindenik küldöttség üdvözlésére kegyes szavakkal válaszolt. Először a kath. papság tisztelettel Schlauch Lőrincz vezetésével. A görög kath. papságot Vánca érsek, a görög keleti papságot Román Miron metropolita vezette; aztán a ref. és evangélikus papság következett, majd Bihar megye, Nagy-Várad város és a szomszédos megyék küldöttsége. Ezek után az izraelita hitközség, ügyvédi kamara, a kereskedelmi és iparkamara, legvégül pedig a tisztár kar, melyet Kubinyi altábornagy vezetett.

Dél felé, mikor a küldöttségek fogadása véget ért. Ezalatt az utcákon mindenfelé nagy tömeg állt, várva, hogy a király megtekintje a város egyes intézeteit. A király először a püspöki lak mellett levő szép templomba ment, hol misélt hallgatott, aztán megnézte az árva házakat, névelő-intézeteket,

az apáca-kolostort, mely szintén nagy leányiskolákkal van összekötve, a jogakadémia, a főgymnáziumot, a megyei és katonai kórházakat, a gör. kath. szeminariumot. Ő felsége mindenütt élénken tudakozódott, többeket megszólított.

Az udvari ebéd délután négy órakor volt a püspöki lakban. Ennek végével a király barátságosan beszélgetett többekkel. A békésmegyei küldöttség fogadásánál gr. Apponyi Albertet is előzékeny beszélgetéssel tüntette ki.

Ő felsége délután 6 órakor utazott el, a harangok zúgása és a lakosság zajos éljenei közt Székeljehidra, hol a királyi szállás gr. Stubenberg kastélyában van berendezve. Esti 8 órakor ő felsége már Székeljehidra ment. Az indóházat villamos fény világította. Az üdvözlő beszédet Beöthy Andor alispán tartotta. A vasutól a városig terjedő 1 kilométernyi országot díszítve és világítva volt. A városka is felöltötte az ünneplő dísz, s kilivágtást rendezett. A város bejáratánál Bokor István főbíró köszöntötte a felséget, hódolatleljesen. A király a megérkezés után nyugalomra tért.

E hó 11-ikén a király pihenőt tartott. Délelőtt megérkeztek gr. Szapáry, b. Orczy miniszterek. József főherczeg b. Fejérváry miniszterrel Diószegre, a gr. Zichy kastélyába mentek. Albrecht főherczeg Petriben lakik, a hol a főhadiszállás van. Megérkeztek Székeljehidra a külföldi követségek katonai képviselői is. Délután nagy udvari ebéd volt az orosz császár névnepja alkalmából.

E hó 11-ikén délelőtt a király meglátogatta gr. Stubenberg ménését, délután pedig sétakocsizást tett a városban.

Debreczenben már e hó 11-ikén rendkívüli nagy volt az élénkség. A környékből folyton sokan érkez-

PILLANGÓ-CAPOTTE.

tek. A fűtőház egész lobogó-erdő szegélyé. A középületek nagy díszben ékesítve, s a nagyobb magán házak is mind díszben álltak már. Gr. Szapáry és Orczy miniszterek már e hó 11-ikén megérkeztek. József főherczeg pedig fiával e napon utazott el Debreczenből Székeljehidra. A küldöttségek is mind megérkeztek e hó 11-ikén. A közönségben legnagyobb érdeklődés a nagyerdei népnep napjára nyílvánult, mert ő felsége itt hosszabb időt volt töltendő.

A királyné útja. Ő felsége, Erzsébet királyné, e hó 11-ikén érkezett meg hajójával a portugál fővárosba, Lisszabonba. A királyné mindenütt megtartja a legszigorúbb inkognitót. Vendégfogadóba száll és semmi tiszteletet el nem fogad.

Ballagi Mór akadémiai jubileuma. Érdemes tudósunkat, Ballagi Mór, a tud. akadémia tagjává történt megválasztása ötvenedik évfordulóján, e hó 5-ikén, az akadémia nevében Szily Kálmán főtitkár és Hunfalvy Pál, az első osztály elnöke üdvözölték, s közölték vele az egész akadémianak és különösen az első osztálynak is üdvözlését és szerencse-kívánatait. Az agg tudós elérkezésvölve köszöntö meg társai szíves figyelmét és megemlékezését.

Az akadémia üdvözlő-iratát b. Eötvös Loránd elnök és Szily Kálmán főtitkár írták alá. Hivatkozván az üdvözlést: «Az iles határozata értelmében az akadémia legészintebb szerencsekívánatait tolmácsoljuk, hogy Nagyságod, a Gondviselés kivételes kedvezéséből, úgy a szellemi, mint a testi erők teljességében érthet meg ez emlékezetes napot és lankadatlan munkásság közepett tekinthet vissza a lankadatlan pályára, melyen Nagyságod a magyar nyelvtudomány s különösen a szótár-írás fejlesztése körül, mint az úttörők egyike, kiváló érdemeket szerzett.

Adja az ég, hogy Nagyságod, ki mindvégig a megújult magyar irodalom bajnoka és fíradhatatlan munkása volt, a megújult magyar irodalom virágzásának még az évek hosszú során át tanúja és tényezője lehessen.» — Tisztelettel nála a budapesti ref. theologiai tanári kar is testületileg, mint nyugalmazott kártársánál. A tanári testület részéről Farkas József szölető szép beszédben az agg jubilánshoz, ki könnyekig meghatottan köszöntö meg volt kollégái és tanítványai figyelmét. Érdekes véletlen, hogy a budapesti theol. tanári kar minden tagja (Farkas József, Kovács Albert, Széts Farkas, Petri Elek, Szabó Aladár) tanítványa volt Ballaginak, ki közel egy negyedszázadig tanárkodott ez intézetben és 13 éve vonult nyugalomba. — E helyen megemlíttjük, hogy Ballagin kívül még heten vannak, kik megérték akadémiai tagságuk ötven éves jubileumát: Udvardi Cherna János 1882-ben, Barabás Miklós és Tóth Lőrincz 1886-ban, Brassai Sámuel és Kacsórics Lajos 1887-ben, Pulszky Ferencz 1888-ban és végül Szabó István 1889-ben.

Munkácsy Mihály nagy festménye, mely a bécsi új művészettörténeti múzeum plafondját fogja di-

SÉTA-RUHÁK.

szíteni, már megérkezett az osztrák fővárosba. Az óriási festményt, mely egyike az újkor legnagyobb festményeinek, csak e hónap végén fogják a múzeumban elhelyezni. Munkácsy az illetékes udvari hivataltól azt kérte, hogy e kép föllállítását bízzák azokra a párisi munkásokra, a kiket e czélból ő Bécsbe fog küldeni. A 11 méter magas kép tudvalóleg a művészet apotheozisát ábrázolja, egyúttal pedig az új s már megnyitott természettudományi múzeum tetőzeti festményének, a Canon által festett «Az élet folyása»-nak pendantja.

Az aradi vértanúk szobrának föllállításához már hozzáfogtak a színház előtti téren. A szobor mellékalakjai megérkeztek Turban ércöntő műhelyéből. A főalak, Hungária, néhány nap múlva szintén rendeltetési helyén lesz. A leleplezés tehát október 6-ikán megtörténhetik.

Püspökszentelés. Steiner Fülöp székesfehérvári püspököt e hó 8-án szentelte fel Simor János bibornok herczegprimás az esztergomi főszékesegyházban nagy ünnepélyességgel. A püspökszentelő ünnepélyen jelen volt Zalka János győri és br. Hornig Károly veszprémi püspök és nagyszámú papság a közeli egyházmegyékből. A bibornok-herczegprimás és a püspökök harangzúgás mellett vonultak fel a főszékesegyházba. A bazilika főbejáratánál a főkáptalan tagjai Mayer István nagyprepost vezetése alatt fogadták a bibornok főpapot és a püspököket. A püspökszentelő mindvégig a herczegprimás maga végzte. Az egyházi ünnepély után a herczegprimás az új püspök tiszteletére nagy ebédet adott, melyre a főpap-ság és a megyei és városi hatóság fejei, valamint a székesfehérvári küldöttség tagjai voltak hivatalosak.

UTI RUHÁK.

országra nézve életkérdésnek hirdette, s az önálló Magyarország fenmaradását lehetetlenségnek. Erre jelent meg a «Siralmas panasz» válaszul. Nehány kézirati példányban maradt meg, ezt rendezte most sajtó alá Kanyaró Ferencz kolozsvári tanár, s mint Zrinyi Miklósnak, a költőnek művét mutatja be. Nagy szorgalommal buvárolta Zrinyi egyéb munkáit, hogy eszmemenetében és egyes kifejezésekben is kimutassa, hogy valóban Zrinyitől származik, a mint abban az időben is gyanították. Grakran egész sorok hasonlítanak Zrinyi egyéb műveiben levőkhez és sokszor ugyanazon eszjárás, szokatlan kifejezés és érvelés szól belőlük. Az erőteljes nyelv, a kifejezések ereje pedig olyant sejtett, a ki a tollnak embere. Magyarossága is a Zrinyié, ugy hogy csakugyan Zrinyi művének lehet elfogadni, ki e művével a politikus és államférfiu koszoruját is föltette homlokára, a nagy költő és a korának katonai tudományában oly jártas hadi író kettős koszorujá mellé. A lángoló hazaszeretet műve ez, egy hársány kiáltás a nemzethez, melyet önállósága megvédelmezésére lelkesít, elébe tárva az ország állapotát, a német pártfogás és védelem addigi eredményeit, az erőszakosságokat és jogtalanságokat és példánál állítván föl Erdélyt, mely a nemzeti fejedelmek alatt épen akkor érte el hatalma tetőpontját. A írópat inkább a török szövetséget ajánlja. Zrinyi más irataiban azonban ennek nem volt híve. Itt is mint két rossz közti kisebb rosszat ajánlja. Meglehet különben, hogy csak taktikából tette, miután a török szövetségnek sok híve volt, vagy talán azért, mert ezzel is leplezni akarta az éles politikai dolgozat szerzőjét. A «Siralmas panasz» minden tekintetben nevezetesen

HIRSCH TESTVÉREK

Raktár:
BÉCSBEN
L., Graben, 28
a Magnet-hez.

BUDAPESTEN,
Váci-utca 3. sz.

Raktár:
KARLSBAD
Grand Hotel
Pupp.

ujjonnan nyitott divatáruháza

megtekintésére, (mely látványosságot képez)

a magas körök, valamint a n. é. közönség tisztelettel meghívottnak.

Kis kivonat a nagy képes árjegyzékből:

Bel- és külföldi női ruhakelmék a legdivatosabb és legpompásabb kivitelben, duplaszélű 35 krtól feljebb a legfinomabb fajtákig. Legfinomabb Derby borkesztyűk 3 záróval párja 1 frt 30 kr. Valódi színű (kezesség mellett) fil d'écosse harisnyák 75 krtól feljebb a legfinomabb selyem harisnya-félékig. Legújabb párisi strucztoil-toque-ok 6 frt 50 kr. Legdivatosabb női- és gyermek-kalapok, sapkák, eső-köpenyek és derekak legújabb minta szerint stb. stb. Női tricót-derek újdonságok 3 frt 50 krtól feljebb. Legdivatosabb selyem-nyakkendők 50 krtól feljebb. Gyönyörű fűt- és leányka tricót-öltönyök 2 frt 90 krtól feljebb. ^{3/4} nagyságu valódi Himalaja-kendők, legdivatosabb kivitelben darabja 4 frt 25 krtól feljebb. Legújabb párisi színházi legyzők 1 forinttól feljebb. Val. színű uri és női zsebkendők, legújabb mintákban 20 krtól felj. Dús választék uri divat-czikkokban, valódi angol esőköpenyekben, selyemernyőkben 3 frt 50 krtól feljebb. Känguruh-keztük párja 1 frt 30 kr. ^{3/4} uti plaidok 4 forint 50 krtól feljebb. Utí pluche-takarók 8 forint 50 krajcártól feljebb. Gyári raktár panlag-, salon- és fűtő-szönyegek 20 krtól feljebb, valódi perzsa- és smyrna-szönyegek stb. stb. Csipkefüggönyök, 4 méter hosszú tuniszi portierek, 1 rész 1 frt 75 krtól feljebb. Valódi chemilla-függönyök, ^{3/2} méter hosszúak, a legpompásabb mintákban, részenként 4 frt 90 kr., hasonló asztalkendők 2 frt 50 krtól feljebb. Disz-czikkok stb. **A legolcsóbb szabott órák minden egyes órbon láthatók.** Nagy képes árjegyzékünk, valamint a legújabb nőruha-kelmék mintái kívánatra bárkinek bérmentve küldetnek. 10 forintot meghaladó megrendelések bérmentve szállítottnak.

Este villanyvilágítás.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hírnevű óráüzlete.

BRAUSWETTER JÁNOS SZEGEDEN

cs. kir. és m. kir. szab. chronometer és mőrárs, földalója az első egyedüli kulcs nélküli fől-huzható remonitör inga-órának stb. stb.

ÓRÁK 10 ÉVI JÓTALLÁS NELLETT ARANY ÉS EZÜST EKSZERTÁRGYAK RÉSZLETFIZETÉSRE

Kitüntette London 1871. Kecskemét 1872. Bécs 1873. Ujvidék 1875. Szeged 1876. Paris 1877. Székesfehérvár 1879. Budapest 1885.

Levélbeli megkeresésekre pontosan válaszoltatik. Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pont. eszközöltetik.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hírnevű óráüzlete.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

Zöld Könyvtár.

(Csinos, zöld vászonkötésű kötetekben.)

- Boross Mihály válogatott kisebb munkái.** 2 frt.
- Fáy András eredeti meséi és aphorizmái.** Negyedik kiadás. 1 frt 60 kr.
- Györfly Iván. Tréfás versek.** Humorgyöngyök gyönyörökötétő gyűjteménye. 80 kr.
- Hufeland Kristóf Vilmos dr. Makrobiotika** vagy hogyan hosszabbíthatjuk meg életünket. Dr. Kleneke átdolgozása nyomán, ford. Kemény Fülöp. 1 frt 60 kr.
- Jókai Mór válogatott beszélei.** Második kiadás. 1 frt 60 kr.
- Tartalom: I. A Bárdy család. — A jó öreg aszony. — A kalózkirály. — Petky Farkas leányai. — Bacsó Tamás. II. A Hargita. — A khánok utódja. — Történetek egy ócska kastélyban. — Valdivia.
- Kane a sarkutazó.** A második Grinnel-expedíció sarkutazása Dr. Kane E. K. műve után. Bevezetéssel ellátva. 1 frt 60 kr.
- Kisfaludy Károly válogatott munkái két kötetben.** A költő arcképével. II-ik kiadás. 1 frt 60 kr.
- Versek és elbeszélések. — Színművek. **Kisfaludy Sándor összes regéi.** A költő az élmetsze tti arcképével. 1 frt 60 kr.
- Tartalom: I. Előszó. — Caobánca. — Tátika. — Somló. — Doboz Mihály és hitvese. — A szent-mihályhegyi remete. — A megboszult hitszegő. — Gyula szerelme. II. Kemend. — Döbrönte. — Szigliget. — A somlói vérszűret. — Esegvár. — Mecz bán. — Frangyepán Erzsébet. — Balassa Bálint. — Viola és Pipacs vagy hamis barát.
- Knigge Adolf br. Érintkezés az emberekkel.** Fordította Nagy István. 1 frt 80 kr.
- Kulifay Ede. Magyarország története.** A legrégebb időkől korunkig. 1 frt 60 kr.
- Kulifay Ede. A szabadság hősei és vértanúi.** Lapok a magyar történetből. 1 frt 60 kr.
- Legouvé Ernest. Atya és fia** a tizenkilenczedik században. Fordította Feleki József. Gyermekek és serdülő-kor. Ifju-kor. 1 frt 60 kr.
- Magyar közmondások gyűjteménye.** Különös tekintettel az életbölcsekre és a nevelésre. (Több mint hater ezer közmondás.) Rendszerbe foglalva Almásy János. 1 frt 40.
- Mathews Vilmos dr. Hogyan boldogulunk?** Fordította és jegyzetekkel ellátta Polgár. 1 frt 60 kr.
- Német beszédek.** Írták: Ebers György Heyses Pál, Spielhagen Frigyes, Stifter Adalbert, Storm Tivadár, Zachokke Henrik. 2 frt.
- Orosz beszédek.** Első kötet. Írták Puskin S., Gogol M., Krylov J., Dostojevszkij T., Turgenyev I. 2 frt.
- Második kötet. Írták: Gogol Miklós, Kochanovszkyné, gróf Sollohub, gróf Tolstoj L. N. 2 frt.
- Harmadik kötet. Írták: Turgenyev Szergejevics Iván. 2 frt.
- Pestalozzi Henrik. Lénárd és Gertrud.** Magyarította Zsengery Samu. A szerző életrajzával. 2 frt.
- Könyves Tóth Kálmán. Falusi történetek.** 1 frt 40 kr.
- Tartalom: Nemzetes ur ördöge. — Javasszony keresztlányja. — A keresztlevél. — A honvéd árnya. — Hitelné asszony és kedves férje. — Tökési Bácsi és mostoha fia. — Újmódi Zsófi. — Szegény teenszszony. — Karácsony angyala. — A péntárnyéka. — Rebeka, a szegény zsidóleány. — Miért nemult el a vörös kakas. — Süpönyél a házasságruntó. — Az ellilant hönny vagy hová lett a februárius. — Csak neháza hajszál. — A vasuti ór. — A szél hozta a víz vitte.
- Tündérmesék.** A legkedveltebb gyűjteményekből összeállítva. Negyedik kiad. 80 kr.
- Wieland. Az Abderiták.** Ford. Farkas Albert. 1 frt 40 kr.

38. SZÁM. 1890. BUDAPEST SZEPTEMBER 21. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
 POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 •
 Csupán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
 félévre — 4 •
 Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt
 félévre — 3 •
 Külföldi előfizetésekhöz a postai-
 megfizetésről viselődj is csatolandó

KÁROLI GÁSPÁR.

1529? — 1592.

K EGYELETES ünnepet ült e hó 14-én Magyarország két nagy felekezete Abaújmegye Göncz községében, háromszáz éves fordulója alkalmából annak, hogy a Szent-írás teljes szövegében magyar nyelven is megjelent. Az ünnep, mely a teljes Biblia első magyar fordítója, Károli Gáspár egykori gönczi lelkész, Mátyr Lajos által készített és ércbe a Schlick-féle gyár által öntött szobrának leleplezésével járt, első sorban felekezeti jellegű volt ugyan, a mennyiben a szobor költségeit a protestáns felekezetek hvei gyűjtötték maguk között, s az ünnep megünneplésére is leginkább a protestáns felekezetek egyházi és világi kitünőségei jelentek meg nagy számmal. De ki merné tagadni, hogy azért ez ünnepet az egész magyar nemzet a magának tekintheti; mert nincs az egész magyar literatúrának olyan könyve, melynek a magyar nyelv elterjesztésében, pallórozásában, s ez által a magyar nemzetiség fontartásában és megszilárdításában csak távolról is oly érdeme lenne, mint a Károli Gáspár által magyarra fordította Bibliának volt.

Bizvást elmondhatni, hogy e könyvnek irodalomtörténeti és nyelvészeti érdeme semmivel sem csekélyebb, mint a melyet annak az egyház a keresztény hit megszilárdításában és a vallásosság elterjesztése körül tulajdonit. S méltán foghat el bennünket csodálkozás, hogy irodalmunk és nyelvünk történetírói a Károli Bibliájának ezt a rendkívüli érdemét a legújabb időkig alig vették észre, s kézikönyveikben, melyekben annyi írónak és fordítónak annyi gyöngébb művét ismertetik szélire: arról a könyvről alig emlékeznek meg, melynek nyelvi szépsége, tösgyökeres magyarsága s a magyar nyelvet annyira jellemző sajátos ritmusa annyi nagy írónak volt első irodalmi nyelvmestere, s melynek hatása világosan fölismerhető épen azon írónk stílusán, a kik a legördülékenyebb, legnépiesebb, legzamatatosabb magyarságuk által váltak nyelvünk mestereivé s az olvasó-közönség kedvenceivé. E Bibliából merítették művészetük bájának grammatikákba nem foglalható, szintaxisokból meg nem tanulható titkait.

Azért mondhatjuk egész bátran, hogy a gönczi ünnep jelentősége nem fér meg a felekezeti-ség határai között: azt magyar nemzeti általánosság illeti meg, s elhalt hőst a nemzeti elismerés koszorúja; mert irodalmunk nagyjai közt

kevesen vannak, kik oly méltóvá tették volna magukat az utódok elismerésére, mint az eistenes vén ember, a Biblia teljes szövegének első magyar fordítója.

Sokáig késtünk e koszorúval, teljes három évszázadig. A Károli Bibliája első megjelenésétől kezdve, ama nyolczvan kiadáson át, melyet napjainkig megért, hány protestáns magyar lelkész-

KÁROLI GÁSPÁR EMLÉKSZOBRA GÖNCZÖN. Mátyr Lajos szobornüve. — Fénykép után metszette Morelli.

Nehéz hallást

mindentemürossz hallást, különösen makacs és idült eseteket, gyorsan és tartósan gyógyít a hallást győztető készülék német bír. sz. 39814, angol sz. 5836. — Kozzelebbit:

J. C. Steinbrück, Berlin, NW. 21, Spenerstrasse 9.

Számos bizonyítvány, a többek közt: «Nyolcz év óta szenvedett leányom nehéz hallásban. Használtam tehát a készüléket is, és legnagyobb örömmel beismertem, hogy leányom, ugy mint azelőtt, jól hall.» Berlin, 1889 augusztus havában.

Jaenike A., szolg. k. vasuti felügyelő. Kleiststrasse 40.

Mint legújabb ajánlatik: a vieselesnél majdnem láthatatlan egyszerű és villamos halló-készülék (mikrofon).

Feldümlhatatlan legjobb, orvosilag ajánlott enyhítő-szer

hökhurut, rekedtség és hurut esetében Kiszellentli a gyárból, Lipcséből, 3 frt 50 kr. 4/1 palackért, v. 1 frt 25 1/2 palackért beküldése mellett bérmentve Ausztria-Magyarország, Csehország stb. bármely helyére. 4212

1847 óta, tehát több mint 40 éve, hogy a legnagyobb sikerrel alkalmaztatik a Németország első orvosi kollegiuma által megvizsgált s kitünő használhatósága miatt a magas helytartóság által Magyarországon szabad. WEBER-féle

Köszvény-vászón

köszvény, csúsz, tagszagatás, keresztcsont-fájás, vörheny, mell-, hát- és derékfájdalmak, lábköszvény, csípőfájdalom és ischias stb. ellen, mindennemű gőrcsök, a kezek és lábokban, különösen göröcsök erek, dagadt tagok, fejazamodások és oldalszurások biztos eredménnyel gyorsan gyógyittatnak ezen gyógyhatásos köszvényvászón által. Egy csomag ára 1 frt 5 kr., kettős erejű, nehezebb bajoknál alkalmazandó 2 frt 10 kr.

Valódi csak akkor, ha a melléti védjegyvel el van látva. Dr. Buron párisi általános sebgyógyász mindenféle sebekt, gonyedések és daganatok, körömgulandások, égések, bármintemű sérülések, harapás, zsurás, ütés, vágás, tyúkszem, lagya stb. ellen. — Egy köcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr., kisebb köcsög 35 kr.

Valódián kapható: **TÖRÖK J.** gyógyszerárban Budapest, király-utca 12. szám a.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható

A NÉPHUMOR

A MAGYAR IRODALOMBAN.

Írta **IMRE SANDOR.**

Kiadja a Kisfaludy-társaság.

Ára füzve 1 frt, vászonba kötve 1 frt 40 kr.